

Босна и Херцеговина
БРЧКО ДИСТРИКТ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Комисија за хартије од вриједности

Bosna i Hercegovina
BRČKO DISTRIKT
BOSNE I HERCEGOVINE
Komisija-Povjerenstvo za hartije od
vrijednosti

Босне Сребрне 28, 76100 Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине; телефон: 049/232 540, 232 550, 231 880, телефакс: 049/231 891, e-mail: info@secbdbih.org
Bosne Srebrene 28, 76100 Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, telefon: 049/232 540, 232 550, 231 880, telefaks: 049/231 891, e-mail: info@secbdbih.org

И З В Ј Е Ш Т А Ј

**о раду Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ
за 2020. годину**

Брчко, фебруар, 2021. година
www.secbdbih.org

С А Д Р Ж А Ј

1. СТАТУСНИ И ОРГАНИЗАЦИОНИ АСПЕКТ КОМИСИЈЕ.....	1
1.1. Правни статус	1
1.2. Надлежности и правна регулатива	1
1.3. Организациона структура и послови у унутрашњим организационим јединицама	2
2. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ	4
2.1. Структура људских ресурса	4
2.2. Едукација запослених	4
2.3. Информациони систем.....	4
2.4. Интернет-страница Комисије.....	5
3. РЕГУЛАТОРНА ДЈЕЛАТНОСТ КОМИСИЈЕ И САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ.....	5
3.1. Надзорна и контролна дјелатност	5
3.2. Активности Комисије у процесу израде Програма интегрисања Босне и Херцеговине у ЕУ	7
3.3. Активности пружања података у координацији превенције и борбе против прања новца	9
3.4. Активности осигурања материјално-финансијских претпоставки за оперативно дјеловање	9
4. ПРИМАРНО ТРЖИШТЕ И ДЈЕЛАТНОСТ РЕГИСТРА ИЗДАВАЛАЦА ХАРТИЈА ОД ВРИЈЕДНОСТИ	9
4.1. Регистар издавалаца хартија од вриједности.....	9
4.1.1. Класификација дионичких друштава према величини	11
4.1.2. Дионички капитал према поријеклу и правном статусу дионичара.....	12
4.1.3. Дионички капитал према земљи поријекла стратешког инвеститора	13
4.1.4. Дионички капитала по секторима привређивања дионичких друштава.....	14
4.1.5. Промјене на дионичком капиталу.....	15
4.1.6. Издавање хартија од вриједности	16
5. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА И КОРПОРАТИВНЕ СТРУКТУРЕ.....	18

5.1. Концентрација капитала и управљање дионичким друштвима.....	18
5.2. Корпоративна структура.....	19
5.2.1. Основна обиљежја управе дионичких друштава.....	19
5.2.2. Основна обиљежја надзорног одбора дионичких друштава	21
5.3. Примјена стандарда корпоративног управљања.....	22
6. ПРЕУЗИМАЊЕ ДИОНИЧКИХ ДРУШТАВА	25
6.1. Функција Комисије у поступку преузимања	25
6.2. Информисање у поступку преузимања	25
7. СЕКУНДАРНО ТРЖИШТЕ И ДЈЕЛАТНОСТ РЕГИСТРА ХАРТИЈА ОД ВРИЈЕДНОСТИ.....	27
7.1. Послови Регистра хартија од вриједности и услуге које пружа правним и физичким лицима.....	27
7.2. Регистровани капитал и дионичари на берзама у БиХ	28
7.3. Регистрација капитала, хартија од вриједности и дионичара	29
7.4. Промет и пренос хартија од вриједности.....	30
8. ФИНАНСИЈСКО ИЗВЈЕШТАВАЊЕ ИЗДАВАЛАЦА ХАРТИЈА ОД ВРИЈЕДНОСТИ.....	31
8.1. Финансијски извјештаји издавалаца хартија од вриједности	31
8.2. Селектовани показатељи пословања дионичких друштава.....	32
9. РЕВИДИРАНИ ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈИ ДИОНИЧКИХ ДРУШТАВА.....	34
10. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ КОМИСИЈЕ.....	36

1. СТАТУСНИ И ОРГАНИЗАЦИОНИ АСПЕКТ КОМИСИЈЕ

1.1. Правни статус

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ је у складу са Законом о хартијама од вриједности („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, бројеви 15/03, 27/04, 42/04, 28/07, 14/12, 20/17, 8/19, 10/19 и 32/19) стално, независно регулаторно тијело, основано ради регулативног уређивања надзора и контроле издавања и промета хартија од вриједности.

1.2. Надлежности и правна регулатива

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ примарне надлежности врши у складу са Законом о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ, Законом о преузимању дионичких друштава („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 32/19) и Законом о инвестиционим фондовима („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ бројеви 30/07 и 18/17), а односе се на:

- доношење прописа о спровођењу Закона о хартијама од вриједности, Закона о преузимању дионичких друштава и Закона о инвестиционим фондовима;
- издавање и одузимање дозвола, одобрења и сагласности у оквиру свог дјелокруга и надлежности;
- доношење подзаконских аката ради прописивања услова, начина и процедура за јединствено обављање надзора унутар свог дјелокруга и надлежности;
- подстицање, организовање и надгледање мјера за ефикасно функционисање тржишта хартија од вриједности;
- вођење књига и регистара у складу са одредбама Закона из свог дјелокруга и надлежност;
- благовремено рјешавање захтјева странака у поступку;
- обављање надзора над пословањем издавалаца хартија од вриједности, учесника на тржишту капитала;
- надзор спровођења поступака преузимања и поступака принудне куповине и принудне продаје дионица;
- доношење одлука о мјерама за отклањање утврђених незаконитости и неправилности; и
- извјештавање надлежних надзорних, управних и правосудних тијела о свим сазнањима, која се непосредно или посредно тичу њихове надлежности и која су повезана с поступцима који се воде пред тим тијелима, а у вези су с поступцима из дјелокруга и надлежности Комисије.

Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ одређене надлежности спроводи у складу са одредбама Закона о предузећима Брчко дистрикта БиХ – пречишћен текст („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ бројеви 49/11 и 11/20), а односе се на:

- упис дионичких друштава у регистре Комисије;
- смањење и повећање основног капитала дионичких друштава и
- упис статусних промјена у регистре Комисије.

У поступцима рјешавања захтјева правних и физичких лица Комисија примјењује Закон о управном поступку Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко

дистрикта БиХ“, бројеви 48/11, 21/18 и 23/19), када поједине активности нису детаљно прописана горенаведеним законима.

1.3. Организациона структура и послови у унутрашњим организационим јединицама

У складу са Законом о хартијама од вриједности, Статутом и Организационим планом, Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ се као регулаторно тијело састоји од три организационе јединице, Комисије као колективног органа, Стручне службе и Регистра хартија од вриједности. Димензије организационе структуре Комисије, циљеви које треба да оствари, начин координације основних унутрашњих и спољних елемената, надлежности и одговорности појединачних извршилаца, као и задаци и обавезе су успостављени кроз функцијску подјелу рада, како би се обезбједила усклађеност дјеловања свих елемената организационе структуре.

У Комисији, као колективном органу одлучивања обављају се сљедећи послови:

- доношење прописа из надлежности Комисије;
- контрола поштовања правила уобичајене трговине и лојалне конкуренције у трговању хартијама од вриједности;
- регулисање промета хартија од вриједности на основу повлашћених информација;
- вршење надзора над радом Регистра хартија од вриједности;
- вршење надзора над издаваоцима и издавању хартија од вриједности и другим учесницима на тржишту хартија од вриједности;
- обустављање издавања и промета појединих хартија од вриједности;
- спречавање манипулација, шпекулација, прања новца, финансирања терористичких активности и других незаконитих радњи;
- покретање управних спорова ради заштите инвеститора;
- утврђивање начина чувања документације за предузећа која послују са хартијама од вриједности;
- прописује обавезан садржај информација, које морају бити објављене свим дионичарима и јавности, од лица која врше издавање хартија од вриједности;
- доношења одлуке о утврђивању таксе, односно висине накнада за извршене услуге у оквиру надлежности;
- праћења и проучавања стања на тржишту хартија од вриједности;
- давање информација и ширење знања о дјеловању тржишта хартија од вриједности;
- сарадња са другим комисијама за хартије од вриједности, регистрима и берзама у БиХ;
- сарадња са градоначелником Брчко дистрикта БиХ, Владом и Скупштином Брчко дистрикта БиХ, по питању спровођења процедура усвајања измјена постојећих и доношења нових законских рјешења;
- подношење Извјештаја о раду Комисије Скупштини Брчко дистрикта БиХ;
- сарадња са Савјетом министара БиХ и другим органима и институцијама у земљи и иностранству; и
- обављање других послова у складу са законским овлашћењима.

У Стручној служби обављају се послови који се односе на:

- нормативно-правне, административне и аналитичке послове;

- организацију рада Стручне службе;
- координацију рада у Комисији између управљачког и административног дијела организационе структуре;
- припрему предлога мишљења и ставова Комисије по питању тумачења и примјене прописа;
- надзор и контролу законом прописане документације приликом издавања хартија од вриједности;
- регистрацију капитала издалаца хартија од вриједности;
- регистрацију промјена управљачке структуре у дионичким друштвима;
- обраду захтјева за издавање рјешења о одобрењу издавања хартија од вриједности са образложењем предлога рјешења Комисији, на разматрање и усвајање;
- израду рјешења о одобрењу издавања хартија од вриједности, претходно усвојених од стране Комисије;
- вођење Регистра издалаца хартија од вриједности и евиденције издатих рјешења;
- праћење објављивања финансијских и других пословних информација издалаца, прописаних законима и прописима Комисије;
- вођење евиденције о издавању хартија од вриједности за које није потребно одобрење Комисије;
- израду одлука и уговора о јавним набавкама робе, радова и услуга за потребе Комисије и праћење њихове реализације;
- сарадњу са институцијама тржишта капитала у ентитетима БиХ и другим органима и институцијама у БиХ и иностранству;
- сарадњу са Кабинетом градоначелника Брчко дистрикта БиХ, Секретаријатом Владе Брчко дистрикта БиХ, Стучном службом Скупштине Брчко дистрикта БиХ, одјељењима Владе и институцијама Брчко дистрикта БиХ, по питању административних активности; и
- обављање других послова по захтјеву Комисије у складу са законима и подзаконским актима.

У Регистру хартија од вриједности се обављају послови који се односе на:

- регистрацију, чување, пренос, депоновање, салдирање и клиринг по трансакцијама с хартијама од вриједности;
- вођење рачуна издалаца и власника хартија од вриједности;
- издавање сертификата – извода о стању на рачунима власника хартија од вриједности;
- издавање листе дионичара;
- упис и регистрацију промјена на капиталу;
- упис промјена на рачунима власника хартија од вриједности;
- обрачун и припрему података за исплату дужничких хартија од вриједности;
- провјеру и достављање података по захтјевима надлежних органа законодавне и извршне власти у БиХ, ентитетима и кантонима о посједовању хартија од вриједности за именована лица;
- упис ограничења располагања на хартијама од вриједности;
- сарадњу са регистрима и берзама у ентитетима БиХ; и
- обављање других послова по захтјеву Комисије у складу са законима и подзаконским актима.

2. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ

2.1. Структура људских ресурса

У складу са Законом дефинисаним циљевима и задацима постављеним пред Комисију, као и захтијеваним нивоима стручне спреме потребне за обављање послова распоређених на поједина радна мјеста, извршена је класификација запослених према степенима формалног образовања. Распоред запослених у Комисији према овом критеријуму показује да доминантно учешће у структури запослених заузимају запослени са високом стручном спремом, односно од шест запослених, пет запосленика или 83% је са високом стручном спремом, а један запосленик је са средњом стручном спремом. У оквиру запослених са високом стручном спремом према професионалној оријентацији преовлађујући дио заузима четворо запослених економског смјера или 80%, док је једно запослено лице правног смјера или 20%.

2.2. Едукација запослених

Одредбама Закона о државној служби у органима јавне управе Брчко дистрикта БиХ („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“, бројеви 9/14, 37/15, 48/16, 9/17, 50/18, 14/19 и 41/20) и одредбама Правилника о стручном усавршавању („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 25/17) дефинисана је обавеза општег стручног усавршавања запослених кроз разне семинаре, програме обуке и едукације ради стицања знања, размјене искустава и успјешнијег обављање послова.

Ради успјешног обављања стручног усавршавања, запослени су присуствовали обукама и семинарима на којима су обрађиване сљедеће теме: финансијско управљање и контрола, актуелности у јавним набавкама, подизање свијести о превенцији и борби против прања новца и финансирања тероризма, успостављање и спровођење јавне интерне финансијске контроле у Брчко дистрикту БиХ, разумијевање иселјеништва из БиХ и различитих модела за ангажовање дијаспоре и њених потенцијала у привредном развоју и портфолио инвестирању, сарадња са иселјеништвом – сценарио за БиХ, пословна комуникација у савременом пословању и развој личне одговорности код административних дјелатника. Семинари су организовани од стране едукативног центра „Квентум“ Сарајево, Дирекција за финансије Брчко дистрикта БиХ, Министарства безбједности БиХ и Одјелења за ЕУ и међународну сарадњу у сарадњи с Министарством за људска права и избјеглице. Напомињемо да је због ситуације у вези са епидемијом Ковид-19 дио семинара и обука одржан посредством различитих интернет-апликација.

2.3. Информациони систем

Комисија има инсталисану ЛАН мрежу која је преко рутера везана на локални свич (switch) инетрнет мреже Владе Брчко дистрикта БиХ, односно портал www.vlada.bdcentral.net путем кога приступа глобалној мрежи, односно интернету. Регистар хартија од вриједности Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ обавља послове из своје надлежности кроз систем регистрације Регистара ентитета. Регистар има приступ подацима који се воде у електронској форми у информационалним системима Регистара преко конекција на ФТП серверу и користи их за корпоративне потребе дионичких друштава и рјешавање својинских права власника хартија од вриједности, као и за обављање осталих послова и услуга из своје надлежности за дионичка друштва и власнике хартија од вриједности са подручја Брчко дистрикта БиХ.

2.4. Интернет страница Комисије

Ради тачног и благовременог информисања јавности и заинтересованих страна, путем интернет странице Комисије www.secbdbih.org омогућен је бесплатан увид у рад Комисије, увид у податке о извјештајима о раду, статусу, организацији, ревидиране извјештаје о финансијском пословању Комисије, преглед легислативе (закони, правилници, упутства, одлуке, обрасци, ЕУ директиве, уредбе, рјешења и др.) на које се у свом раду ослања Комисија, преглед образаца и осталих аката. Попис субјеката надзора Комисије, подаци о висини капитала дионичких друштава, корпоративне активности, списак овлашћених ревизора у Брчко дистрикту БиХ, актуелне презентације закона, саопштења IOSCO, анкете, новости као и друга обавјештења јавно су доступна на интернет-страници Комисије.

У складу са законском обавезом и овлашћењем да објављује расположиве информације и шири знања о дјеловању тржишта капитала, и у складу с Програмом рада за 2020. годину, гдје је, као програмска активност дефинисана обука јавности и издавалаца хартија од вриједности, Комисија је сачинила презентацију новог Закона о преузимању дионичких друштава Брчко дистрикта БиХ, који је усвојен на Скупштини Брчко дистрикта БиХ 4. децембра 2019. године. Комплетна презентација је доступна на интернет страници Комисије.

Унапређивање едукативних активности и истицање важности финансијске писмености усмјерене на ширу јавност, Комисија је спроводила током године путем интернет-странице објављивањем едукативних текстова са основним појмовима тржишта капитала. Стално унапређивање корпоративног управљања у дионичким друштвима, Комисија је у 2020. години манифестовала кроз анкету о Стандардима корпоративног управљања у Брчко дистрикту БиХ, о чему је, такође информисала јавност путем своје интернет-странице.

3. РЕГУЛАТОРНА ДЈЕЛАТНОСТ КОМИСИЈЕ И САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ И БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ

3.1. Надзорна и контролна дјелатност

У току 2020. године, у складу с прописаним надлежностима Комисија је одржала тринаест (13) редовних сједница и петнаест (15) радно консултативних сједница, на којима је разматрано укупно шездесет шест (66) тачака дневног реда. У протеклом периоду, кроз законом прописане евиденције Комисије спроведено је укупно 1.016 излазних докумената (рјешења, закључака, извода, дописа, позива, саопштења, општих и посебних аката и других докумената), улазних докумената уведених у дјеловодник укупно 877 и писмена спроведених кроз интерну доставну књигу укупно 1.315. Циљеви функције надзора и контроле, који се спроводе од стране Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ су провјера примјене законитости и прописа Комисије, у сврху превенције потенцијалних неправилности и незаконитости у пословању, смањење ризика ради заштите интереса инвеститора у области хартија од вриједности, као и очување безбједности и повјерења у овај начин инвестирања.

Надзор издавања је регулисан чланом 7, 8, 9. и 18. Закона о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ и Правилником о вршењу надзора издавања, промета и учесника у издавању и промету хартија од вриједности („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 9/06), а обухвата контролу аката о хартијама од вриједности, упис и уплате хартија од вриједности и извјештаје о спроведеном издавању, који се сачињавају и објављују у складу са Законом и прописима Комисије. Остварујући улогу регулатора

тржишта капитала, Комисија је вршећи надзор и контролу током 2020. верификовала успјешност издавања хартија од вриједности, односно повећање капитала и регистрацију у вриједности од 1.000.000,00 КМ, трансформацију дионичког у инокосни капитал у износу од 2.638.818,00 КМ, одобрила промјене управљачких структура управе и надзорног одбора у шест дионичких друштава и упутила упозорења и позиве на поступање дионичких друштава у складу са законом и другим прописима.

У складу с чланом 4. Правилника о вршењу надзора издавања, промета и учесника у издавању и промету хартија од вриједности („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 9/06), Комисија врши контролу извјештаја и информација, које су јој дужна да достављају правна и физичка лица у складу са Законом и прописима Комисије, контролу обавезног извјештавања и објављивања, које су дужни да врше сви учесници у издавању и промету хартија од вриједности, надзор корпоративних активности, надзор издавања хартија од вриједности и надзор промета хартија од вриједности.

Контрола извјештаја и информација одвија се континуирано и обухвата анализу, преглед и провјеру свих извјештаја, обавјештења и документације која се на основу Закона и других прописа доставља Комисији у вези с поступцима које према Закону води Комисија, као и документација коју су јој дужна да доставе правна и физичка лица на њено тражење, а односи се на одлуке, захтјеве, уговоре, проспекте издавања, јавне позиве, објаве, упис у регистар суда, регистар издавалаца и регистар хартија од вриједности и др.

Контрола обавјештавања је дефинисана чланом 71. Закона о хартијама о вриједности и Правилником о садржају, начину и стандардима објављивања финансијских извјештаја и других информација о пословању дионичких друштава („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 19/05), која подразумијева контролу начина, рока, потпуности и истинитости обавјештавања власника хартија од вриједности и јавности о свим чињеницама предвиђених законом и прописима Комисије. Предмет контроле био је педесет један (51) извјештај о пословању дионичких друштава, од тога тринаест (13) годишњих, двадесет седам (27) полугодишњих за 2019. и 2020. годину и једанаест (11) ревизорских извјештаја. Комисија је током 2020. године континуирано спроводила редовни надзор обавјештавања власника хартија од вриједности и јавности кроз праћење правовремене доставе извјештаја о пословању дионичких друштава. Истовремено, са спровођењем надзора Комисија је вршила анализу полугодишњих и годишњих финансијских извјештаја, као и ревидираних извјештаја са циљем обезбјеђења досљедног и транспарентног финансијског извјештавања у сврху обезбјеђења података о ликвидности, задужености и активности дионичких друштава. Утврђено је да се одређени број дионичких друштава није изјаснио у подручју значајних пословних догађаја у извјештајима. Комисија је истим указала на постојеће пропусте и обавезу њиховог отклањања и у том смислу ће наставити да прати квалитет достављених информација.

Услови и начин промета хартија од вриједности прописани су чланом 50. Закона о хартијама од вриједности и Правилником о регистрацији и преносу хартија од вриједности. Надзор промета обухвата контролу примјене закона и других прописа у промету хартија од вриједности у склопу надзора дионичких друштава. Предмет контроле био је остварени промет и пренос у износу од 1.010.843,77 КМ.

Комисија је, у посматраном периоду спровела надзор и контролу над дванаест промјена на капиталу и структури капитала, пет повећања капитала у укупној вриједности од 6.996.670,00 КМ, три смањења капитала у износу од 2.242.980,20 КМ и

четири промјене структуре капитала у вриједности 1.102.161,08 КМ, након спроведеног процеса преузимања.

Дјелатност Регистра хартија од вриједности дефинисана је чланом 70. Закона о хартијама о вриједности, Правилником о регистрацији и преносу хартија од вриједности („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 18/13), Упутством о начину одређивања ознака хартија од вриједности, број 30/04 од 13. децембра 2004. године, Упутством о вршењу послова преноса хартија од вриједности по основу послова закључених на уређеном јавном тржишту („Службени гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 19/05).

Послови надзора Комисије за хартије од вриједности над радом Регистра хартија од вриједности спроводе се редовно, а подразумијевају начин и поступак пријема у чланство, права и обавезе чланова ради коришћења система централног регистра, начин одређивања ознака и поступак спровођења послова преноса хартија од вриједности. Предмет надзора било је петнаест (15) дионичких друштава, регистровани капитал 106.579.899,00 КМ, хартије од вриједности 10.059.295,00 и 7.365 отворених рачуна хартија од вриједности, регистрација и вођење 3.871 активног рачуна власника хартија од вриједности, надзор издавања тридесет пет (35) листа дионичара, надзор издавања 686 извода о стању на рачунима хартија од вриједности и др.

Ради обезбјеђења система подршке спровођењу оперативних активности, Комисија је реализовала активности на изради Плана набавки, Финансијског плана, Програма стручног образовања, Плана рада за 2020. годину и Извјештаја о раду за 2019. годину. У оквиру учешћа у процесу консултација приликом реализације нормативних активности из надлежности одјељења Владе и институција Брчко дистрикта БиХ, Комисија је својим стручним предлозима и сугестијама на нацрте правних аката, дала допринос квалитетнијем дефинисању појединих правних института у области привредног права и регулативе јавног сектора. На унапређивању информисања континуирано је вршено иновирање и надзор приказаних података на интернет-страници Комисије, разматрање пројеката за ТАИЕХ помоћ, израда и спровођење Анкете о примјени Стандарда управљања дионичким друштвима и др.

3.2. Активности Комисије у процесу израде Програма интегрисања Босне и Херцеговине у ЕУ

У складу с Планом активности за израду Програма интергисања Босне и Херцеговине у Европску унију, којим су дефинисане припремне активности, приоритети и рокови уноса постојећих прописа у систем информисања ISEI, чланови радних група учествовали су у 2020. години онлајн-презентацијама методологије и израде Програма интегрисања БиХ у ЕУ, које су као видео-конференције организовали чланови Комисије за европске интеграције Савјета министара и предсједавајући, замјеници предсједавајућих и секретари радних група. Представници Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ су као чланови учествовали у раду појединих радних група и то:

– Радна група за економски критеријум

У Копенхагену 1993. године на састанку Европског савјета постављени су политички, економски и правни критеријуми као услов за чланство у Европској унији. Економски критеријум подразумијева постојање функционалне тржишне привреде, способне да се носи са конкурентским притиском и тржишним снагама унутар Уније.

- **Радна група за поглавље 3 – Право пословног настана и слободу пружања услуга**

Слобода пружања услуга је једна од четири слободе неопходне за функционисање унутрашњег тржишта ЕУ, а обухвата и право пословног настањивања у било којој држави чланици ЕУ. Државе чланице треба да обезбиједи да право оснивања привредних друштава за држављане и правна лица из ЕУ у било којој држави чланици, као и слобода пружања прекограничних услуга, не буду ометани од стране националног законодавства, уз изузетке наведене у уговору. Циљ је да се у пружању услуга успостави јединствено унутрашње тржиште, отклањањем правних и административних препрека за развој услужних делатности између држава чланица.

- **Радна група за поглавље 4 – Слобода кретања капитала**

Слобода кретања капитала представља такође једну од четири слободе на којима се заснива унутрашње тржиште Европске уније. Ово поглавље прије свега се односи на усклађивање прописа из области кретања капитала и текућих плаћања, као и на борбу против прања новца и финансирање тероризма. У области слободног кретања капитала, државе чланице имају обавезу да, уз неке изузетке, уклоне сва ограничења кретања капитала унутар ЕУ и између држава чланица и осталих држава.

- **Радна група за поглавље 6 – Право привредних друштава**

У оквиру овог поглавља разматрају се питања у вези са оснивањем и обављањем дјелатности привредних друштава у државама чланицама ЕУ. Ово поглавље обухвата два дијела, право привредних друштава у ужем смислу и рачуноводство и ревизију. Право привредних друштава у ужем смислу односи се на правила о оснивању, на регистрацију, обављање дјелатности, домаће и прекогранично спајање и подјелу привредних друштава. Област рачуноводства и ревизије укључује правила о успостављању система објављивања годишњих финансијских извештаја, провјере квалитета рада ревизорске струке и ефикасног система јавног надзора.

- **Радна група за поглавље 9 – Финансијске услуге**

Финансијске услуге су од великог значаја за добро функционисање унутрашњег тржишта ЕУ као једног од темеља европских интеграција. Најважнији циљеви правних тековина ЕУ у области финансијских услуга су обезбјеђивање финансијске стабилности и адекватна заштита потрошача, инвеститора и осигураника. Правне тековине ЕУ у оквиру финансијских услуга обухватају области банкарства, осигурања, реосигурања, добровољних пензијских фондова, тржишта капитала и инфраструктуре финансијског тржишта, правила за добијање дозволе, рад и надзор финансијских институција и регулисаних тржишта. Такође, уређена су и питања заштите потрошача финансијских услуга, као и начин сарадње тијела задужених за надзор финансијских тржишта. У децембру 2020. године одржана је презентација Програма интегрисања путем видео-конференције.

- **Пододбор за економска и финансијска питања и статистику**

Пододбор за економска и финансијска питања и статистику заједничко је тијело ЕУ и Босне и Херцеговине успостављено за праћење спровођења Споразума за стабилизацију и придруживање који је ступио на снагу 1. јуна 2015. године. Представник Комисије као члан Пододбора је присуствавао V састанку Пододбора за економска и финансијска питања и статистику, који је одржан 19. и 20. новембра 2020. године путем *Interacio* платформе.

Представници Комисије као чланови радних група за поглавље 3, 4, 6, 9, 17 и радне групе за економски критеријум присуствовали су онлајн-обукама у вези са израдом Програма интегрисања Босне и Херцеговине у Европску унију, које су одржане током

ноембра, и истовремено су започели прикупљање потребних података за унос постојећих прописа у ISEI систем, у складу са утврђеним распоредом активности.

3.3. Активности пружања података у координацији превенције и борбе против прања новца

Комисија за хартије од вриједности је у извјештајном периоду остварила континуирану и успјешну сарадњу са Управом за индиректно опорезивање БиХ, Пореском управом Брчко дистрикта БиХ, Полицијом и Тужилаштвом Брчко дистрикта БиХ, Стручном службом Парламентарне скупштине БиХ, Агенцијом за истраге и обавјештавања на рјешавању поднесених 686 захтјева од стране ових институција. С тим у вези спроведене су провјере и достављени тражени подаци о власницима хартија од вриједности, због потребе вођења поступака принудне наплате директних и индиректних пореза, истраге финансијских злоупотреба и малверзација, као и вођење поступака о сукобу интереса представника Парламентарне скупштине БиХ. Циљ обезбјеђења и стављање на располагање наведених података је успјешно окончање правних поступака, као и превенција и координација борбе против корупције.

3.4. Активности обезбјеђења материјално-финансијских претпоставки за оперативно дјеловање

Сарадња са ентитетским институцијама претежно се одвијала телекомуникационим и електронским средствима ради ефикасног одвијања оперативних активности регистрације и преноса хартија од вриједности у условима Ковида-19. Током извјештајног периода у сарадњи с Правобранилаштвом Брчко дистрикта БиХ, Комисија је ради наплате доспјелих потраживања упутила седам предлога за извршење потраживања према дионичким друштвима, која нису измирила дуговања за извршене услуге у предвиђеном року. Потраживања се односе на услуге Регистра хартија од вриједности, односно упис капитала, регистрацију хартија од вриједности, као и упис свих трансакција по основу преноса власништва, примарног промета, берзанског и ванберзанског промета, преузимања дионичких друштава, насљеђивања и друге промјене на власничким рачунима и хартијама од вриједности.

У складу са одредбама Закона о јавним набавкама Комисија је у извјештајном периоду преко Пододјелења за јавне набавке реализовала потребе за материјалним средствима, услугама и средствима техничког опремања. Сарадња са Дирекцијом за финансије одвијала се кроз усклађивања динамике употребе и трошења расположивих финансијских средстава, квартално извјештавање о реализацији буџета, спровођење процедуре израде захтјева за буџет за наредну годину и годишњи попис свих облика средстава и њихових извора присутних у финансијском пословању Комисије. Извјештај о извршеном попису достављен је Централној пописној Комисији за попис сталних средстава и обавеза одјелења Владе и институција Брчко дистрикта БиХ.

4. ПРИМАРНО ТРЖИШТЕ И ДЈЕЛАТНОСТ РЕГИСТРА ИЗДАВАЛАЦА ХАРТИЈА ОД ВРИЈЕДНОСТИ

4.1. Регистар издавалаца хартија од вриједности

У складу с чланом 14. Правилника о начину уписа и вођењу Регистра издавалаца у регистар као јавну књигу, уписују се и региструју сви издаваоци који издају хартије од вриједности у складу са Законом. Регистар садржи опште податке о издаваоцу, управи

и надзорном одбору, капиталу издаваоца, вриједности капитала, вриједности и броју дионица, податке о издавању хартија од вриједности, врсти, класи, номиналној вриједности и обиму издавања, затим податке о одлукама о издавању, одобрењу издавања, успешности издавања, упис промјена на капиталу и др.

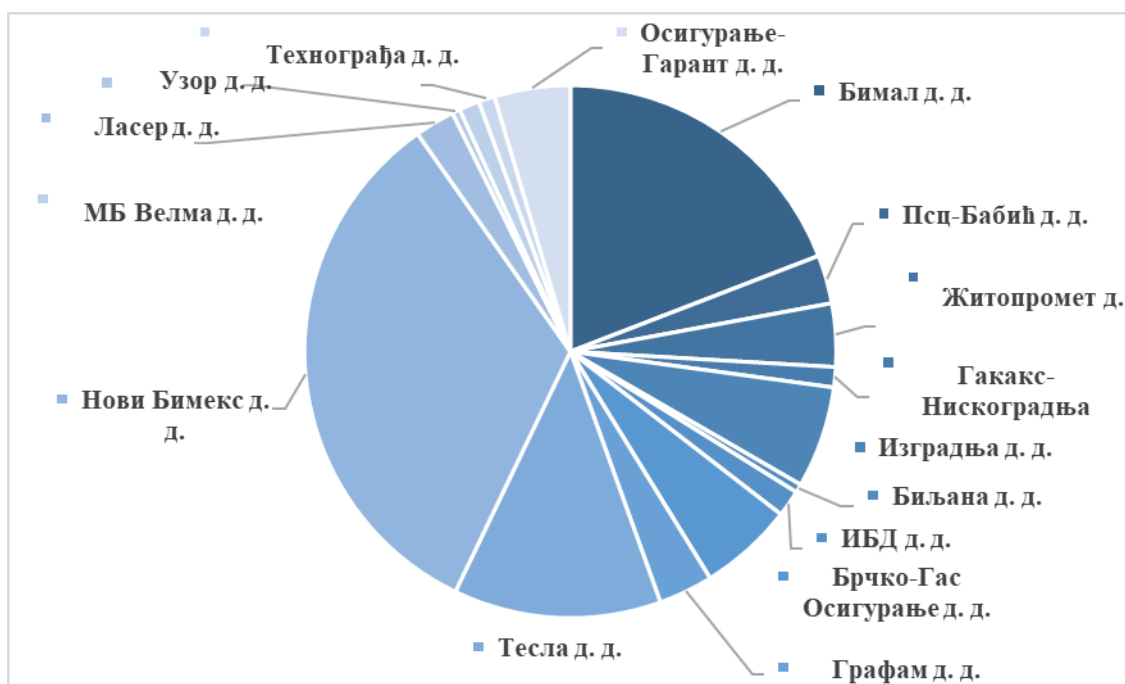
Табела 1. Упоредни преглед основног капитала дионичких друштава и номинална вриједности дионица у периоду 2019.–2020. година

Редни број	Издавалац	2019.		2020.	
		Основни капитал	Ном. вр дионице	Основни капитал	Ном. вр. дионице
1.	Бимал д. д.	20.720.130,00	10,00	20.720.130,00	10,00
2.	Псц-Бабић д. д.	3.181.830,00	10,00	3.181.830,00	10,00
3.	Житопромет д. д.	4.151.090,55	3,95	4.151.090,55	3,95
4.	Галакс Нискоградња д. д.	1.330.860,00	10,00	1.330.860,00	10,00
5.	Изградња д. д.	6.683.550,00	10,00	6.683.550,00	10,00
6.	Биљана д. д.	560.460,00	10,00	560.460,00	10,00
7.	ИБД д. д.	1.748.000,00	1000,00	1.748.000,00	1000,00
8.	Брчко-Гас Осигурање д. д.	6.200.000,00	1000,00	6.200.000,00	1000,00
9.	Графам д. д.	3.586.720,00	10,00	3.586.720,00	10,00
10.	Тесла д. д.	13.663.940,00	10,00	13.663.940,00	10,00
11.	Нови Бимекс д. д.	35.829.000,00	10,00	35.829.000,00	10,00
12.	Ласер д. д.	2.638.818,00	3,00	0,00	0,00
13.	Узор д. д.	519.508,80	3,60	519.508,80	3,60
14.	МБ Велма д. д.	1.348.300,00	10,00	1.348.300,00	10,00
15.	Технограђа д. д.	1.056.510,00	10,00	1.056.510,00	10,00
16.	Осигурање-Гарант д. д.	5.000.000,00	100,00	6.000.000,00	100,00
	УКУПНО	108.218.717,35		106.579.899,35	-

Извор података: Регистар издавалаца хартија од вриједности

У Регистру издавалаца хартија од вриједности код Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ на дан 31.12.2020. године уписано је петнаест (15) дионичких друштава са укупном вриједношћу основног капитала у износу од 106.579.899,35 КМ, што представља смањење у односу на претходну годину за 1.638.818,00 КМ или 1,51%, које произлази из разлике вриједности капитала дионичког друштва „Ласер“ у износу од 2.638.818,00 КМ, брисаног из Регистра издавалаца и вриједности повећања капитала дионичког друштва „Осигурање Гарант“ у вриједности од 1.000.000,00 КМ. Просјечна вриједност основног капитала по дионичком друштву у 2020. години износи 7.105.326,62 КМ. Номинална вриједност дионица у 2020. години је остала на истом нивоу у односу на претходну годину у свим дионичким друштвима.

Графикон 1: Приказ дионичких друштава према величини основног капитала на дан 31.12.2020. године

4.1.1. Класификација дионичких друштава према величини

У складу с чланом 32. Закона о предузећима, предузећа се разврставају на мала, средња и велика према броју запослених, оствареном приходу и просјечној активи исказаној у годишњем обрачуну за посљедњу пословну годину. Мало предузеће представља субјекат привређивања који задовољава најмање два од сљедећих критеријума, да има број запослених који није већи од педесет (50), годишњи приход нижи од 2.800.000,00 КМ и просјечну вриједност имовине на почетку и на крају пословне године мању од 1.400.000.00 КМ. Средње предузеће треба да задовољава најмање два од сљедећих услова, број запослених мањи од 250, годишњи приход нижи од 11.000.000,00 КМ и просјечна вриједност имовине на почетку и на крају пословне године да није већа од 5.500.000,00 КМ. Велико предузеће представља, предузеће које превазилази најмање два става из критеријума, који важе за средње предузеће. Банка и осигуравајуће друштво у складу с наведеним законом, по природи своје дјелатности, разврставају се у велика предузећа.

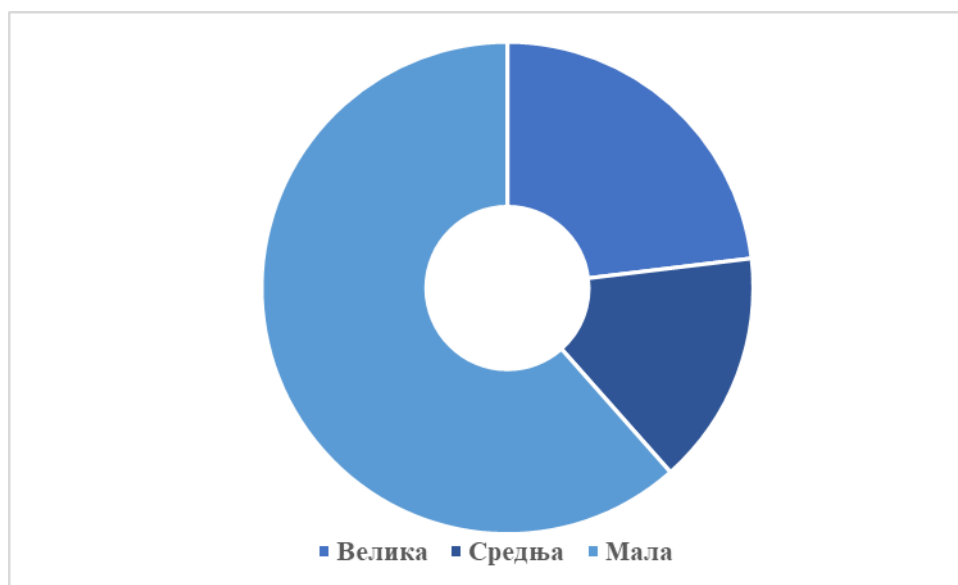
Табела 2. Класификација дионичких друштава према укупном приходу и укупној активи у 2019. години

Р. бр.	Величина д. д.	Број	Укупни приход	%	Просјечна вриједност aktive	%
1.	Велика	3	210.427.407	96,14	197.914.559	81,57
2.	Средња	2	5.045.027	2,31	13.890.005	5,72
3.	Мала	8	3.384.895	1,55	30.836.451	12,71
	Укупно	13	218.857.329	100,00	242.641.015	100,00

Извор података: Финансијски извјештаји дионичких друштава.

Подаци приказани у табели број 2, показују да од укупног броја дионичких друштава према критеријумима дефинисаним чланом 32. Закона о предузећима Брчко дистрикта БиХ три предузећа или 23,10% спада у категорију великих предузећа, два или 15,38% представљају средња предузећа, док осам или 61,54% дионичких друштава спада у групу малих предузећа. У структури укупно остварених прихода у 2019. години највеће учешће имају велика дионичка друштва са 210.427.407,00 КМ или 96,14%, док се на средња дионичка друштва односи 5.045.027,00 КМ или 2,31% укупно остварених прихода, а на мала 3.384.895,00 КМ или 1,55%. Укупна просјечна вриједност активе дионичких друштава у 2019. години износила је 242.641.015,00 КМ, од чега се 197.914.559,00 КМ или 81,57% односи на велика предузећа, 30.836.451 КМ или 12,72% на мала предузећа и 13.890.005,00 КМ или 5,71% на средња предузећа.

Графикон 2. Приказ броја дионичких друштава према величини

4.1.2. Дионички капитал према поријеклу и правном статусу дионичара

Структура дионичког капитала корпоративног сектора у Брчко дистрикту БиХ, на основу расположивих података о капиталу према држави поријекла и према правном субјективитету дионичара, приказана је у сљедећој табели:

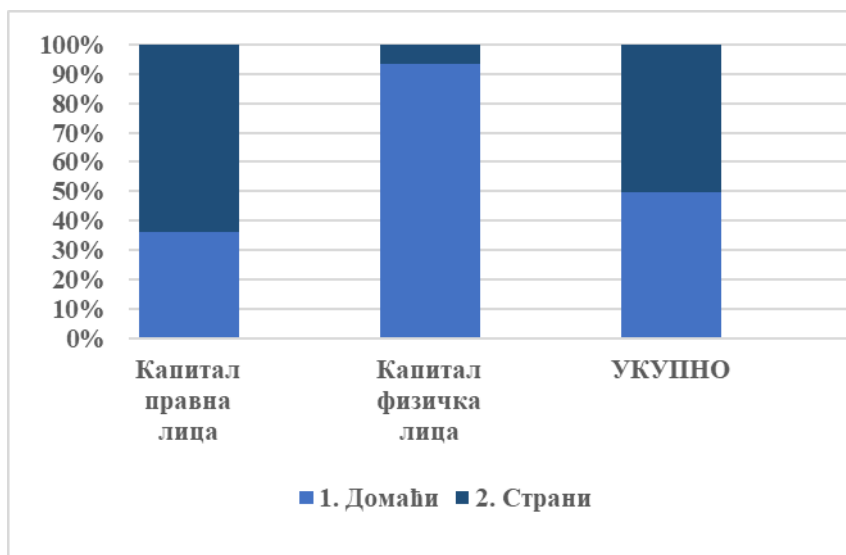
Табела 3. Упоредни преглед дионичког капитала према поријеклу и правном статусу дионичара на дан 31.12.2020. године

Редни број	Поријекло капитала	Капитал – Правна лица	%	Капитал – Физичка лица	%	УКУПНО	%
1.	Домаћи	29.590.292	36,36	23.479.335	93,18	53.069.627	49,79
2.	Страни	51.793.012	63,64	1.717.260	6,82	53.510.272	50,21
	УКУПНО	81.383.304	100,00	25.196.595	100,00	106.579.899	100,00

Извор података: Регистри Комисије за хартије од вриједности

Подаци о структури дионичког капитала друштава показују да учешће домаћег капитала правних и физичких лица на дан 31. 12. 2020. године износи 53.069.627,00 КМ или 49,79%, а удио страног капитала је у вриједности од 53.510.272 КМ или 50,21%. У укупној вриједности капитала правних лица од 81.383.304,00 КМ, правна лица са подручја БиХ учествују са 36,36%, док је учешће правних лица из других држава 62,34%. Капитал у власништву физичких лица у износу од 25.196.595 КМ, састоји се од 93,18% капитала домаћег поријекла и 6,82% страног поријекла.

Графикон 3. Приказ дионичког капитала према поријеклу и правном статусу дионичара на дан 31.12.2020. године

4.1.3. Дионички капитал према земљи поријекла стратешког инвеститора

Структура дионичког капитала илустрована у табели број 4 показује заступљеност капитала према земљи поријекла стратешког инвеститора. На дан 31.12.2020. године, највећу заступљеност у укупном дионичком капиталу имају домаћи већински дионичари из Босне и Херцеговине са 42,37%, затим из Републике Србије 29,34%, Републике Аустрије 25,92%, САД 1,88 и Републике Словеније 0,49%.

Табела 4. Дионички капитал према земљи поријекла стратешког инвеститора

Редни број	Земља поријекла стратешког инвеститора	Вриједност капитала	%
1.	Босна и Херцеговина	39.436.530,00	42,37
2.	Србија	27.305.430,00	29,34
3.	Аустрија	24.125.180,00	25,92
4.	Словенија	1.748.000,00	1,88
5.	САД-е	457.830,00	0,49
	УКУПНО	93.072.970,00	100,00

Извор: Регистар хартија од вриједности

Графикон 4. Дионички капитал према земљи поријекла стратешког инвеститора

4.1.4. Дионички капитала по секторима привређивања дионичких друштава

Подаци у наредној табели илуструју заступљеност дионичког капитала по врстама дјелатности дионичких друштава. На дан 31.12.2020. године, највећу заступљеност у укупном капиталу имају друштва из прехранбене дјелатности 57,48%. Сектор осигурања је заступљен са 11,45%, потом грађевинарство са 10,15%, трговина са 1,75%, док је заступљеност осталих производних и услужних дјелатности 19,17%.

Табела 5. Упоредни преглед дионичког капитала по секторима привређивања дионичких друштава на дан 31.12.2020. године

Редни број	Врста дјелатности	Вриједност капитала	%
1.	Прехрамбена дјелатност	61.260.680,00	57,48
2.	Грађевинарство	10.818.920,00	10,15
3.	Осигурање	12.200.000,00	11,45
4.	Трговина	1.867.809,00	1,75
5.	Остале производне и услужне дјелатности	20.432.490,00	19,17
	УКУПНО	106.579.899,00	100,00

Извор података: Регистар издавалаца хартија од вриједности

Дионички капитал привредних друштава је распоређен у складу са регистрованом дјелатношћу на пет сектора привређивања: прехранбени, грађевинарство, осигурање, трговина и остале дјелатности. Највећи број дионичких друштава четири, има регистровану грађевинску дјелатност, прехранбену дјелатност имају регистровану три друштва, дјелатност осигурања два друштва, трговину три и остале производне и услужне дјелатности два друштва. Прехранбени сектор обухвата дионички капитал привредних друштва Бимал д.д., Житопроект д.д. и Биљана д.д. Сектор грађевинарства обједињује дионички капитал друштава Galax-Niskogradnja д.д., Изградња д.д., ИБД д.д. и Технограђа д.д. Дионички капитал сектора осигурања укључује дионички капитал осигуравајућих друштава Брчко-Гас Осигурање д.д. и Осигурање-Гарант д.д. Сектор трговине садржи дионички капитал друштава ПСЦ-Бабић д.д., Узор д.д. и МБ

Велма д.д. Остале производне и услужне дјелатности обухватају дионички капитал два привредна друштва Графам д.д. и Тесла д.д.

Графикон 5. Приказ дионичког капитала по секторима привређивања дионичких друштава на дан 31.12.2020. године

4.1.5. Промјене на дионичком капиталу

У посматраном периоду дионички капитал се мијењао у складу с динамиком и обимом издавања хартија од вриједности по основу инвестирања, оствареним резултатима у пословању дионичких друштава и одлукама органа управљања о распореду резултата пословања. У наредној табели дат је преглед промјена на капиталу, повећања капитала и смањења капитала по годинама.

Табела 6. Упоредни преглед промјена на дионичком капиталу у периоду 2016.–2020.

Р. број	Промјене	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Укупно
1.	Повечање капитала	103.300,00	3.393.370,00	2.500.000,00	0,00	1.000.000,00	6.996.670,00
2.	Смањење капитала	0,00	-703.684,80	-923.571,20	-615.724,20	0,00	-2.242.980,20
	Укупно	103.300,00	2.689.685,20	1.576.428,80	-615.724,20	1.000.000,00	4.753.689,80

Извор података: Регистар издавалаца хартија од вриједности

Вриједност промјена на дионичком капиталу у посматраном периоду по основу инвестирања и повећања капитала износи 6.996.670,00 КМ, а по основу смањења 2.242.980,20 КМ. Нето повећање капитала износи 4.753.689,80 КМ. Наведени подаци показују да је највећи обим повећања дионичког капитала остварен у 2017. години у вриједности од 3.393.370,00 КМ, као резултат инвестирања у пословање путем издавања дионица, а највећи обим смањења, остварен је 2018. године у укупном износу од 923.571,20 КМ и посљедица је остварених негативних пословних резултата дионичких друштава, односно покрића остварених губитака на терет капитала друштва. Највеће нето повећање капитала у износу од 2.689.685,20 КМ остварено је у 2017. години, а најмање у 2016. години у износу од 103.300,00 КМ.

Графикон 6. Приказ промјена на дионичком капиталу у периоду 2016.–2020.

Структура корпоративних активности везаних за промјене на дионичком капиталу у посматраном периоду показује да се на повећање капитала односи 6.996.670,00 KM или 75,72%, а на смањење капитала 2.242.980,20 KM или 24,28%, што указује да се дионички капитал у посматраном периоду два пута више повећао, него што је остварено смањење капитала.

4.1.6. Издавање хартија од вриједности

Према приказаним подацима у табели број 7 на дан 31.12.2020. године, укупан број одобрених издавања хартија од вриједности по свим врстама, оснивачка издавања, издавања по основу инвестирања, смањења капитала и издавања по основу спајања и припајања дионичких друштава је седамдесет седам (77) издавања.

Табела 7. Упоредни преглед укупног обима издавања хартија од вриједности по врстама на дан 31.12.2020. године

Ред. број	Врста издавања	Број издавања	Вриједност издавање у KM	%
1.	Сукцесивно оснивање дионичких друштава којима су претходила друштвена – државна предузећа	23	84.171.180,00	40,40
2.	Симултано оснивање дионичких друштава којима нису претходила нека друга предузећа	3	6.250.000,00	3,00
3.	Конверзија инвестиција у дионички капитал сукцесивно основаних дионичких	31	79.460.500,00	38,14
4.	Инвестиције у симултано основана дионичка друштва	8	8.701.300,00	4,18
5.	Смањење капитала због покрића губитака у пословању	10	22.342.281,00	10,72
6.	Пословне комбинације дионичких друштава	2	7.418.440,00	3,56
	УКУПНО	77	208.343.701,00	100,00

Извор података: Регистар издавалаца хартија од вриједности

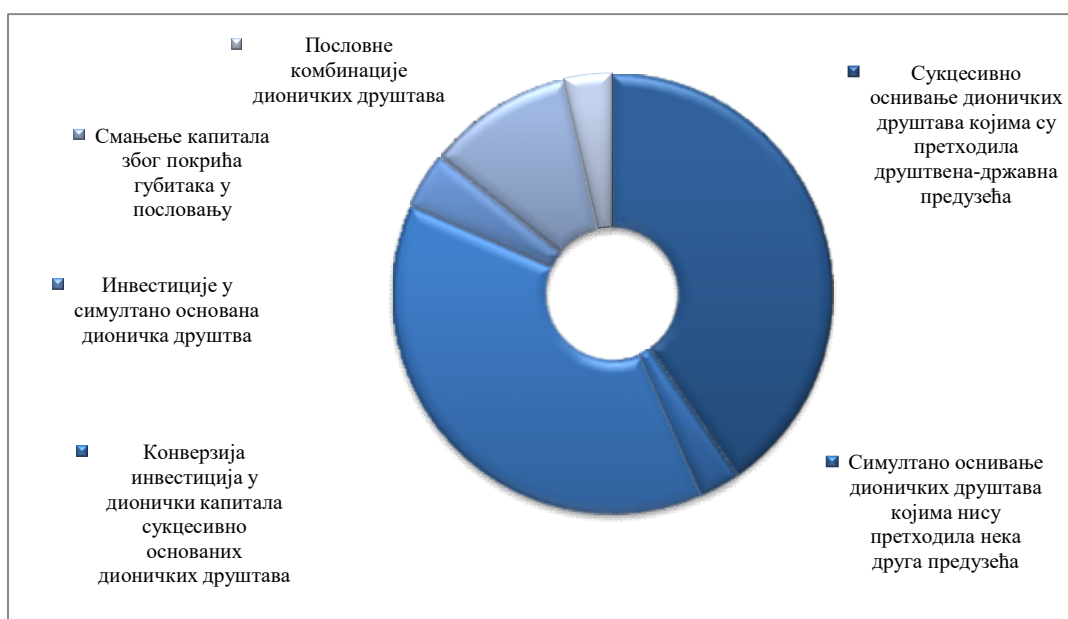
У структури укупних издавања хартија од вриједности на дан 31.12.2020. године у износу од 208.343.701,00 КМ највеће учешће имају издавања хартија од вриједности приликом сукцесивног оснивања дионичких друштава којима су претходила друштвена – државна предузећа у износу од 84.171.180,00 КМ или 40,40%. Ова врста издавања представљала је уговорну трансформацију друштвеног, односно државног капитала у приватни, коју није пратио ток свјежег новца и његово претварање у дионички капитал, тако да овом емисијом нису обезбијеђени услови додатног формирања капитала и убрзања развоја дионичких друштава.

Издавањем хартија од вриједности по основу конверзије углавном уговорних инвестиција у стварима и новцу у дионички капитал сукцесивно основаних дионичких друштава у износу од 79.460.500,00 КМ или 38,14% за познатог купца, већинске дионичаре, није обезбијеђен у потребној мјери раст и развој дионичких друштава. Сврха ове врсте издавања јесте повећање контролног пакета дионица, а не даља продаја, чиме се настојао избјећи ризик конкурентског преузимања и губљења контроле управљања над дионичким друштвима.

На издавања хартија од вриједности приликом симултаног оснивања дионичких друштава којима нису претходила нека друга предузећа односи се 6.250.000,00 КМ или 3,00%, а на издавања хартија од вриједности по основу формирања додатног капитала путем нових финансијских улагања односи се 8.701.300,00 КМ или 4,18%. Ова издавања хартија од вриједности имају интерни карактер и подразумијевају улазак свјежег новца у дионичко друштво и његово претварање у капитал.

Реализована издавања хартија од вриједности по основу смањења капитала због покрића губитака у пословању износе 22.342.281,00 КМ или 10,72%, а спроведена су смањењем броја дионица или смањењем номиналне вриједности дионица у вриједности насталог губитка у пословању који се покрива на терет капитала. Издавања по основу пословних комбинација дионичких друштава оставрена су у износу од 7.418.440,00 КМ или 3,56% и односе се на спроведена спајања и припајања дионичких друштава.

Графикон 7. Приказ издавања хартија од вриједности према врсти и обиму на дан 31.12.2020. године

5. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА И КОРПОРАТИВНЕ СТРУКТУРЕ

5.1. Концентрација капитала и управљање дионичким друштвима

Управљање дионичким друштвима и доношење кључних одлука у пословању, засновано је на висини учешћа у структури власништва, које је одређено чланом 249. и чланом 287. Закона о предузећима, кроз институт потребне двотрећинске већине заступљених дионица с правом гласа и чланом 8. Закона о приватизацији предузећа у Брчко дистрикту БиХ, кроз институт продаје 67,00% капитала предузећа, чиме је обезбијеђена доминантна позиција у власничкој структури и управљању. Наведеним правним нормама успостављена је висока почетна концентрација власништва над капиталом, чиме је дефинисана позиција носилаца одлучивања и управљања, заснована на распореду капитала на већински контролни пакет од 67,00% дионица и мањински пакет од 33,00% дионица.

Почетни степен концентрације дионичког капитала од 67,00% имао је тенденцију даљег повећања кроз затворено издавање хартија од вриједности по основу инвестирања, купопродаје хартија од вриједности на секундарном трговању, преузимања дионичких друштава и пословних комбинација спајања и припајања, што је резултирало повећањем степена концентрације капитала у дионичким друштвима на 87,30%. Дионичка друштва из сектора осигурања имају потпуну концентрацију капитала успостављену самим оснивањем тих дионичких друштава. Достигнути степен концентрације власништва над дионичким капиталом обезбиједио је потребне услове ефикаснијег корпоративног управљања и постизање већег квалитета економије пословања.

Динамика концентрације власништва над капиталом у периоду 2016.–2020. година приказана је у наредној табели и графикону:

Табела 8. Концентрација дионичког капитала у периоду 2016.–2020. година

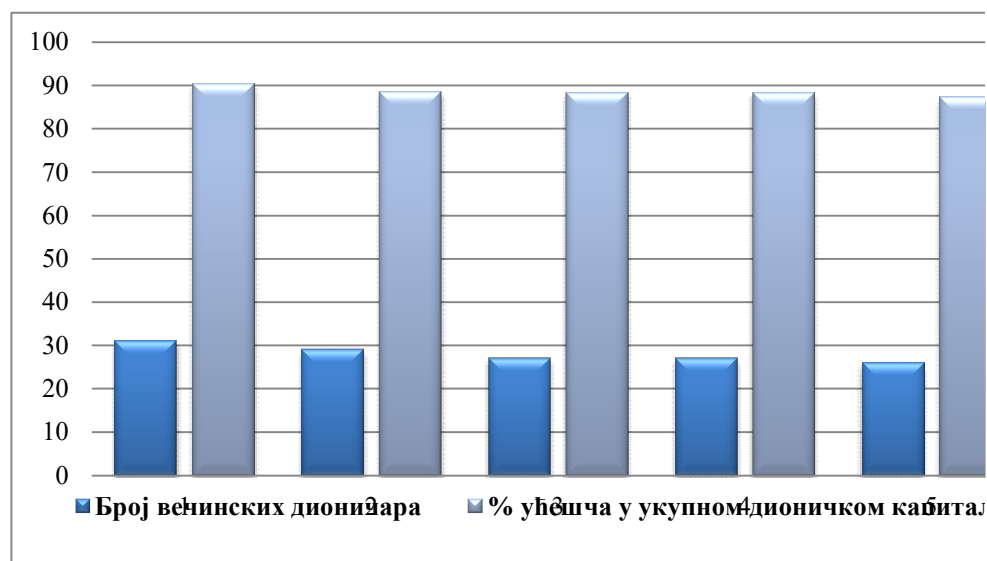
Година	Број већинских дионичара	Вриједност капитала	% учешћа у укупном дионичком капиталу
2016	31	104.718.687,00	90,50
2017	29	100.735.577,00	88,60
2018	27	95.711.788,00	88,40
2019	27	95.711.788,00	88,40
2020	26	93.072.970,00	87,30

Извор података: Регистар хартија од вриједносних

Подаци у табели број 8 показују тренд смањења вриједности дионичког капитала, броја већинских дионичара и стопе власничког учешћа већинских дионичара у дионичком капиталу. Кретање наведених показатеља карактерише различит интензитет смањења. Дионички капитал већинског пакета дионица биљежи пад од 11,00%. Број власника већинског пакета дионица смањено се за 16,00%, а проценат учешћа већинског пакета дионица такође се смањено за 3,20%. Степен концентрације показује да у 2020. години двадесет шест (26) већинских дионичара располаже са 93.072.970,00 КМ укупног дионичког капитала или 87,30%, што просјечно по дионичару износи 3.579.729 КМ, а у 2016. години тридесет један (31) већински дионичар је располагао са 104.718.687,00 КМ укупног дионичког капитала или 90,5%, што просјечно по дионичару износи

3.378.022,00 KM. Просјечна вриједност капитала којом располаже већински дионичар повећала се за 201.707,00 KM или за 6,00%.

Графикон 8. Концентрација дионичког капитала у периоду 2016.–2020. година

Створени услови за развој ефикаснијег корпоративног управљања нису искоришћени од стране управљачких структура, јер се није развила потребна свијест о значају и могућностима финансирања пословања и развоја путем тржишта капитала. Успорен процес промјене структуре извора финансирања, на штету формирања додатног дионичког капитала, највећим дијелом је постао ограничење успјешног пословања и развоја. Финансирање пословања позајмљеним изворима слаби позицију свих дионичара, а нарочито позицију мањинских, јер смањује интерес потенцијалних купаца за дионице мањинског пакета, које не дају могућност значајнијег учешћа у одлучивању и управљању дионичким друштвом.

Услови портфолио инвестирања као резултат модела власничке трансформације и квалитета инструмената тржишта капитала креираних у том процесу, одредили су у основи затворени концепт корпоративног управљања с високим степеном концентрације власништва, доминантном позицијом малог броја већинских дионичара у структури капитала на једној страни и минорном позицијом великог броја мањинских дионичара на другој страни, као и финансирање ионако смањеног обима пословања путем позајмљених извора, а не путем властитих, издавањем хартија од вриједности.

Наведена обиљежја корпоративног управљања и дужничка структура извора финансирања, заснована на позајмљеним средствима од депозитних финансијских институција и постојећим цијенама коришћења позајмљеног капитала, производи веће трошкове финансирања пословања и врши снажан притисак на приходе и резултате пословања дионичких друштава, што није обиљежје финансирања путем инструмената тржишта капитала. Наведени начин финансирања пословања и развоја уз релативно висок ниво цијена коришћења позајмљених средстава умањује укупне резултате пословања дионичких друштава и могућности остварења права и интереса дионичара, кроз очекиване приносе по основу власништва на дионичком капиталу.

5.2. Корпоративна структура

5.2.1. Основна обиљежја управе дионичких друштава

Комисија за хартије од вриједности води евиденцију лица овлашћених за заступање и чланова надзорних одбора у дионичким друштвима. Одредбама Закона о предузећима уређено је именовање управе и чланова надзорног одбора дионичког друштва. Чланом 223. одређено је да Скупштина одлучује о именовању и смјени чланова надзорног одбора, а чланом 191. ставом 1. наведеног закона дефинисано је да надзорни одбор именује чланове и предсједника управе на период од највише пет (5) година, уз неограничену могућност поновног именовања. Такође, чланом 187. ставом 4. Закона прописани ограничавајући услови за именовање члана управе, а чланом 204. наведеног закона такође су прописани ограничавајући услови за чланство у надзорном одбору.

Чланом 4. тачком 5. Правилника о начину уписа и вођењу регистра издавалаца хартија од вриједности код Комисије за хартије од вриједности одређено је да пријаву за упис података о члановима управе и надзорног одбора подноси издавалац.

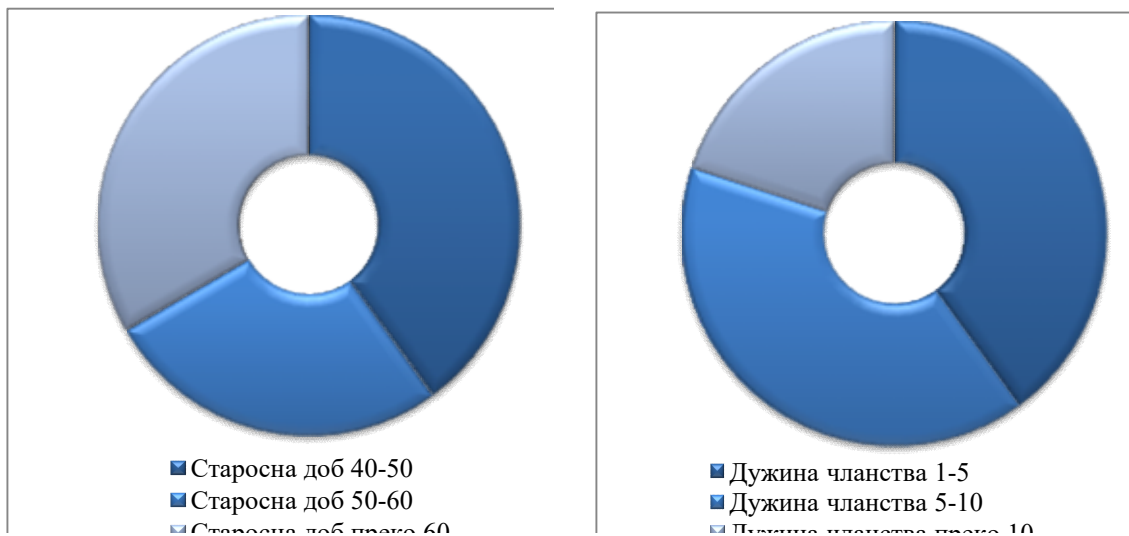
Табела 9. Старосна доб и период обављања функције на дан 31.12.2020. године

Редни број	Функција	Број извршилаца	Старосна доб			Период обављања функције		
			40–50	50–60	Преко 60	1–5	5–10	Преко 10
1.	Директор	15	6	4	5	6	6	3

Извор података: Регистар издавалаца хартија од вриједности

На дан 31.12.2020. године према подацима у евиденцији лица овлашћених за заступање и чланова надзорних одбора у дионичким друштвима, структура лица овлашћених за заступање, односно директора у петнаест (15) дионичких друштава, помјерена је према старосној доби преко педесет (50) година. Од петнаест (15) директора, шест (6) лица или 40,00% на овим управљачким функцијама је у старосној доби од четрдесет (40) до педесет (50) година, четири (4) лица или 26,67% потпада под категорију између педесет (50) и шездесет (60) година, а преко шездесет (60) година старости на функцији директора је пет (5) лица или 33,33%. Функцију директора од једне до пет година обавља шест (6) лица, од пет (5) до десет (10) година, такође шест (6) лица, а преко десет (10) година три (3) лица. Приказани подаци старосне доби указују на чињеницу да преко 50,00% инокосних органа управљања у дионичким друштвима спада у старосну доб преко педесет (50) година са временским периодом вршења функције преко десет (10) година. Стање корпоративне структуре и резултати управљања дионичким друштвима указују на потребу афирмације кључних професионалних компетенција и способности обликовања визије корпоративног развоја, код носилаца функције пословног управљања, као и способности сагледавања постојећих регионалних и глобалних економских кретања, спремност за увођење промјена у пословању које намећу промјене у ближем и ширем економском окружењу, способност конципирања адекватне пословне политике у тражењу квалитетнијих рјешења у пословању и способност разумијевања економских инструмената и њихове употребе ради побољшања функционисања дионичких друштава.

Графикон 9. Старосна доб и период обављања функције на дан 31.12.2020. године

5.2.2. Основна обиљежја надзорног одбора дионичких друштава

На дан 31.12.2020. године, према показатељима из табеле број 10 произлази, да је од петнаест (15) лица изабраних на позицију предсједника надзорног одбора у дионичким друштвима пет (5) лица или 33,33% у старосној доби од тридесет (30) до педесет (50) година, највећи број њих, односно шест (6) је старосне доби од педесет (50) до шездесет (60) година или 40,00%, а четири лица или 26,66% су старосне доби преко шездесет (60) година. Функцију предсједника надзорног одбора у периоду од једне до четири године обавља једно лице или 6,67%, од четири (4) до осам (8) година шест (6) лица или 40,00% и преко осам (8) година осам (8) лица или 53,33%. Подаци о члановима надзорног одбора показују да је тридесет један (31) члан готово равномјерно распоређен у три старосне категорије, док је највећи број чланова, њих двадесет шест (26) дуже од четири (4) године у статусу члана у надзорним одборима дионичких друштава.

Табела 10. Старосна доб и дужина чланства на дан 31.12.2020. године

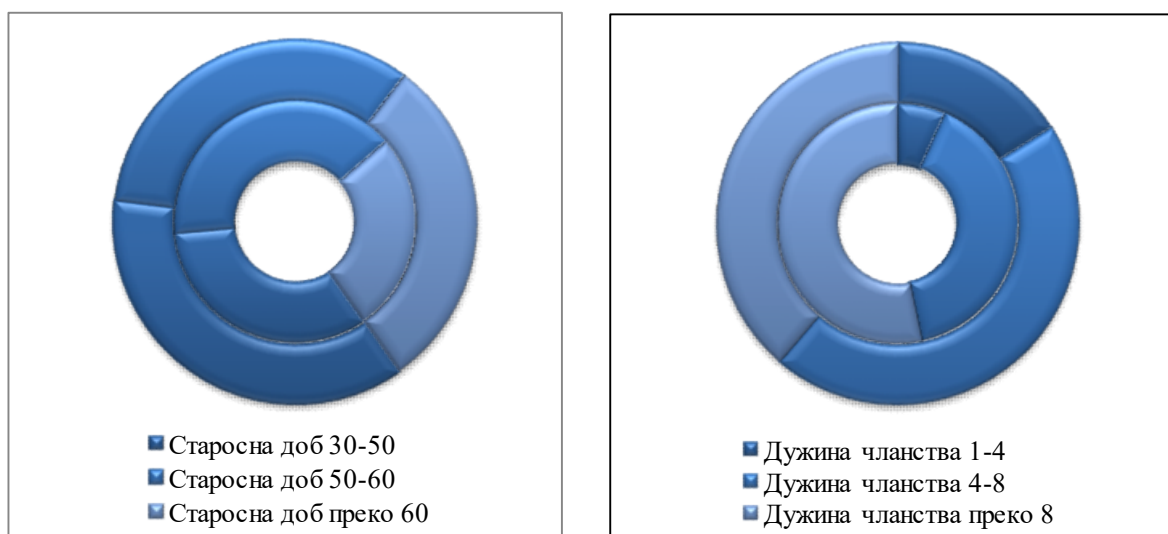
Ред. број	Функција	Број извршилаца	Старосна доб			Дужина чланства		
			30–50	50–60	Преко 60	1–4	4–8	Преко 8
1.	Предсједник НО	15	5	6	4	1	6	8
2.	Чланови НО	31	11	10	9	5	14	12

Извор података: Регистар издавалаца хартија од вриједности

Обзиром на кључну улогу надзорног одбора у управљању дионичким друштвима, досадашњи резултати управљања и пословања показују да начину одабира и компетенцијама чланова овог органа управљачке структуре није посвећивана потребна пажња. У већини случајева евидентно је одсуство потребне стручности, способности разумијевања резултата пословања, показатеља садржаних у плановима, извјештајима, анализама, елаборатима, студијама, стратегијама и другом извјештајном и планско-аналитичком документацијом. Поред тога присутно је и слабо познавање природе дјелатности и пословних процеса који се одвијају у дионичком друштву, као посљедица непосједовања потребне пословне праксе код чланова надзорног одбора,

што непосредно утиче на способност сагледавања пословних проблема и нуђење адекватних рјешења, као и развој друштвено одговорног пословања и др.

Графикон 10. Старосна доб и дужина чланства на дан 31.12.2020. године

5.3. Примјена стандарда корпоративног управљања

Ради сагледавања примјене Стандарда корпоративног управљања дионичким друштвима у Брчко дистрикту БиХ, заснованим на ОЕЦД-е принципима корпоративног управљања, који подразумијевају високе захтјеве за транспарентношћу укупног пословања дионичких друштава и осигурање повјерења дионичара и инвеститора, ради квалитетнијег позиционирања дионичких друштава на тржишту капитала, Комисија је у извјештајном периоду провела истраживања примјене стандарда корпоративног управљања анкетирањем дионичких друштава на подручју Брчко дистрикта БиХ. Примјена стандарда не представља законску обавезу, али су једнако важни као и рачуноводствени или ревизорски стандарди.

Табела 11. Примјена стандарда корпоративног управљања

Ред. број	Елементи корпоративног управљања	Процент примјене
1.	Примјена ОЕЦД или властитих стандарда	37,50
2.	Финансијско извјештавање	75,00
3.	Интернет-страница	62,50
4.	Објављивање података о дионицама у власништву чланова управе	37,50
5.	Друштва са четири члана Управе	12,50
6.	Друштва са једним чланом Управе	37,50
7.	ВСС за члана Управе	62,50
8.	ВСС за члана Надзорног одбора	75,00

9.	Жене у Надзорном одбору	62,50
10.	Интерни пропис о раду Управе	50,00
11.	Информисање о члановима Надзорних одбора и с њима повезаних лица	62,50
12.	Извјештавање о реализацији планираних активности Надзорног одбора	50,00
13.	Подаци о успјешности пословања се укључују у Извјештај Надзорног одбора	62,50
14.	Награђивање чланова Надзорног одбора према Статуту или Одлуци	37,50
15.	Исплата накнада члановима Надзорног одбора	25,00
16.	Исплата дивиденде	25,00
17.	Интерна ревизија	37,50
18.	Екстерна ревизија	100,00
19.	Одбор за ревизију	12,50
20.	Укључивање интереса стакхолдера у одлучивању	75,00
21.	Специјална правила за стакхолдере	12,50
22.	Мањински дионичари у Надзорном одбору	75,00

Истраживање обухвата период од 01.01.-31.12.2020. године и реализовано је у неколико фаза: дефинисање истраживања, припрема анкетног упитника, слање анкете циљној скупуни, прикупљање података, обрада и анализа података и писање извјештаја истраживања. Анкета је конципирана највећим бројем затворених питања, са понуђеним одговорима са потврђивим или одричним изјашњавањем у седам међусобно повезаних група питања. Групе питања се односе на транспарентност пословања, скупштину друштва, надзорни одбор, управу, ревизију и механизме интерне контроле, друштвену одговорност и посвећеност стандардима корпоративног управљања. Истраживањем је обухваћено 13 од 15 правних лица или 86,70%, које су регистриване као дионичка друштва на подручју Брчко дистрикта БиХ и у надлежности су Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ. Изостављена су предузећа у стечају и неактивна предузећа.

Анализа добијених података проведеним анкетирањем је показала да 37,50% друштава из узорка има властите стандарде корпоративног управљања засноване на кодексу корпоративног управљања и да објављује усклађеност дјеловања са истим, док скоро двије трећине друштава није одговорило на ова питања. Резултати анализе показују да се једна трећина друштава из узорка води стандардима транспарентности, осим у дијелу објављивања информација и извјештаја који се односи на законску обавезу, гдје је постотак примјене начела 75,00-100,00%. Интернет-странице има 62,50% дионичких друштава из анкете.

Податке о вриједносним хартијама који се налазе у власништву чланова управе објављује 37,50%. Факторе ризика, такође утврђује и јавно објављује 37,50% друштава. Број чланова управе је одређен у складу са Законом о предузећима, организационом структуром и дефинисаном политиком управљања дионичким друштвима. У једном

дионичком друштву или 12,50% управу друштва чине четири члана, што уједно чини и највећи број чланова, а у три друштва (37,50%) управу представља један члан. У 62,50% друштва, чланови управе посједују високу стручну спрему, а звање доктора знаности има један члан управе.

Број чланова надзорног одбора су три члана у свим анкетираним друштвима, што уједно представља и законски минимум. Високу стручну спрему посједује 75,00% чланова надзорних одбора, а један члан посједује титулу доктора знаности. Заступљеност жена у управи и надзорном одбору је 62,50%.

Према Стандардима корпоративног управљања рад управе треба да садржи правила поступања, правила за рјешавање сукоба интереса, правила дјеловања и циљеве, податке о члановима управе, начин сазивања и вођења сједница, доношење одлука те сарадњу са надзорним одбором. Управа може донијети пословник о раду ако та питања нису уређена статутом. Такође, статутом може бити регулисано да пословник о раду доноси надзорни одбор. Анализа анкете је показала да 50,00% анкетираних друштва има интерни пропис рада управе (пословник о раду управе или статутом регулисан рад управе), 25,00% друштва нема одређена правила за рад управе, док се 25,00% није изјаснило по овом питању. Успостављена заштита права свих дионичара је у 75,00% друштва, док је сустав унутарње контроле и управљања ризицима успостављен у 62,50% анкетираних друштва. Сарадња са надзорним одборима је у 87,50% анкетираних узорака.

Надзорни одбор представља кључни орган корпоративног управљања који контролише, прати, надгледа пословање друштва и обавља низ других активности везаних за корпоративно управљање и извјештавање. Информације о пословима чланова надзорних одбора и са њима повезаних лица објављује 62,50% анкетираних испитаника, што би се могло третирати као незадовољавајућа пракса, с обзиром да је потпуна и правовремена информираност дионичара и других стакхолдера важан сегмент корпоративног управљања. За 50,00% управе анкетираних друштва подручје реализације планираних активности и извјештавања о истом је важно, док је оцјена укупне усјешности пословања и рада друштва укључена у извјештај надзорног одбора у 62,50%. Критеријуми за награђивање нису дефинисани ни статутом ни одлуком скупштине нити на неки други начин код 62,50% испитаника, а чак 75,00% друштва не исплаћује накнаду члановима надзорног одбора. Расподјела дивиденде је реализована у друштвима из сектора осигурања.

Ревизија и унутарња контрола су главни механизми регулације пословања унутар друштва. Задаћа интерних ревизора, према кодексу корпоративног управљања, је праћење и провјера поштовања прописа и смјерница. Укупно 62,50% друштва навело је како немају успостављен систем интерне ревизије у друштву. Друштва која имају успостављен систем интерне контроле углавном долазе из сектора осигурања (40,00%). Сва друштва из узорка су се изјаснила да имају екстерног ревизора, што је уједно и њихова законска обавеза, и ниједно анкетирано друштво није навело да постоји интересна повезаност екстерног ревизора друштва са самим друштвом. Одбор за ревизију има у 12,50%, односно једно друштво се изјаснило да има одбор за ревизију.

Друштвена одговорност предузећа утврђена Смјерницама Европске комисије, чија примјена је на добровољном принципу, подразумијева конципирање пословне политике друштва и њене реализације уз уважавање захтјева одрживог развоја свих осталих сегмената друштва, а прије свега заштите животне околине. Управљање пословањем треба да је засновано на економским принципима, али и на друштвеној и еколошкој одговорности. На питање да ли се приликом доношења одлука узимају у

обзир интереси свих заинтересованих страна, 75,00% учесника анкете је одговорило потврдно. Међутим, само 12,50% има утврђена специфична правила везана за интересе свих стакхолдер-а. У 75,00% анкетираних друштава мањински дионичари имају свог члана у надзорном одбору.

Добијени показатељи анализе на основу анкетом прикупљених података намећу закључак да је пракса корпоративног управљања дионичких друштава на подручју Брчко дистрикта БиХ прилично неразвијена и да оставља доста простора за побошање у свим њеним сегментима. Унапређење квалитета корпоративног управљања кроз транспарентно пословање у свим сегментима пословања предузећа, пружање потпуних информација дионичарима и инвеститорима, осигурање једнаке могућности приступа информацијама свим заинтересованим странама и отклањање информационе асиметрије, као и поштивање осталих принципа из стандарда корпоративног управљања, од великог је значаја за економије у развоју, као што је економија Брчко дистрикта БиХ и Босне и Херцеговине, јер ствара услове за јачање повјерења дионичара и инвеститора, повећање конкурентности и успјешности пословања дионичких друштава.

6. ПРЕУЗИМАЊЕ ДИОНИЧКИХ ДРУШТАВА

6.1. Функција Комисије у поступку преузимања

Комисија обавља надзор над спровођењем поступка преузимања дионичких друштава и у складу са Законом о преузимању дионичких друштава може рјешењем:

- обуставити поступак преузимања и поништити понуду за преузимање у случају када понудилац не поступи у складу са актом Комисије, као и у случају када се ради о неправилностима које је проузроковао понудилац и које није могуће отклонити,
- утврдити постојање обавезе објављивања понуде за преузимање и спровођења поступка преузимања у случају када физичко или правно лице које је обавезно провести поступак понуде за преузимање то не учини у законском року,
- одредити ограничења, односно забрану стицаоцу и лицима с којима заједно дјелује, даљњу куповину, односно стицање хартија од вриједности који су предмет понуде осим на начин који је прописан Законом о преузимању.

Преузимање дионичких друштава је реализовано у вриједности од 1.102.161,08 КМ и преузете су дионице од 1.499 дионичара. Од тога је понуду за преузимање прихватило 100 дионичара и у поступку преузимања јавном понудом преузета вриједност дионица износи 322.677,40 КМ. У поступку принудног откупа извршен је пренос дионица од 1.399 мањинских дионичара у вриједности од 779.483,68 КМ. Највиша продајна цијена по дионици постигнута је у поступку преузимања дионичког друштва „Бимал“ Брчко 8,35 КМ, што представља 83,50% номиналне вриједности дионице, а најнижа 1,00 КМ или 10% номиналне вриједности у поступку преузимања дионичког друштва „Ласер“, Брчко у 2019. години.

6.2. Информисање у поступку преузимања

Одредбама Закона о преузимању дионичких друштава прописани су услови у којима је стицалац дионица обавезан да обавијести Комисију, издаваоца и јавност о стицању дионица. Стицалац, односно понудилац је обавезан да приложи потребну документацију уз захтјев за одобрење објављивања понуде за преузимање. Цјелокупне

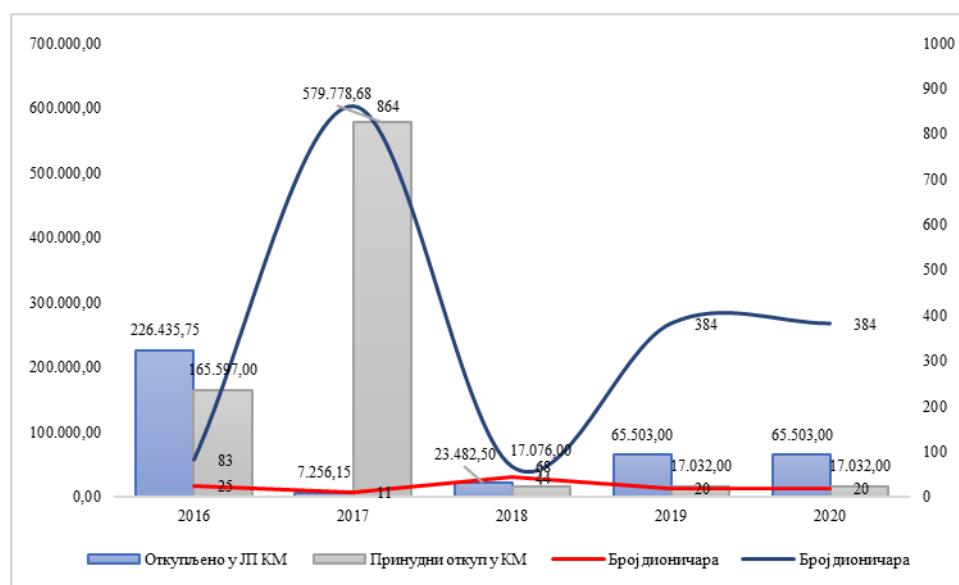
активности везане за поступак преузимања праћене су од стране Комисије кроз контролу и надзор транспарентности, односно објављивање намјере преузимања, правилно утврђивање цијене дионица, потребне одлуке, објаве понуде за преузимање по прибављању рјешења о одобравању понуде од стране Комисије, објављивање образложења управе, њихово мишљење о оправданости понуде за преузимање, прихват понуде, пренос дионица, објављивање извјештаја о преузимању након истека рока за плаћање, праћење плаћања дионица и свих трошкова везаних за пренос и слично. Након спроведеног надзора над свим овим радњама, Комисија рјешењем о успјешности преузимања утврђује успјешност понуде за преузимање, податке о преузетим дионицама и број преузетих дионица. Приликом вршења надзора учесници у поступку преузимања, почев од понудиоца, преко банака, депозитара, дионичара до овлашћених учесника на уређеном тржишту, обавезни су да омогуће Комисији увид у документацију, да доставе захтијеване документе, да пружају потребна обавјештења ради законитог, брзог и транспарентног спровођења понуде за преузимање, водећи посебно рачуна да не настану поремећаји на уређеном тржишту због спровођења поступка преузимања дионичког друштва.

Табела 12. Основни показатељи преузимања дионичких друштава у периоду 2016.–2020. година

Редни број	Година	Јавна понуда			Принудни откуп		
		Вриједност у КМ	Цијена КМ	Број дионичара	Вриједност у КМ	Цијена КМ	Број дионичара
1	2016.	226.435,75	4,25	25	165.597,00	4,25	83
2	2017.	7.256,15	8,35	11	579.778,68	8,87	864
3	2018.	23.482,50	1,5	44	17.076,00	1,5	68
4	2019.	65.503,00	1	20	17.032,00	1	384
	УКУПНО	322.677,40		100	779.483,68		1399

Извор: Регистар издавалаца хартија од вриједности

Графикон 11. Приказ броја дионичара и вриједности откупа при преузимању дионичких друштава у периоду 2016.–2020. година

7. СЕКУНДАРНО ТРЖИШТЕ И ДЈЕЛАТНОСТ РЕГИСТРА ХАРТИЈА ОД ВРИЈЕДНОСТИ

7.1. Послови Регистра хартија од вриједности и услуге које пружа правним и физичким лицима

У складу с чланом 68. Закона о хартијама од вриједности, чланом 1. Правилника о чланству у Регистру код Комисије за хартије од вриједности и Правилником о регистрацији и преносу хартија од вриједности од 22.03.2013. године Регистар хартија од вриједности у електронској форми врши регистрацију, односно упис капитала, регистрацију дужничких и власничких хартија од вриједности, као и упис свих трансакција по основу преноса власништва, примарног промета, берзанског и ванберзанског промета, преузимања дионичких друштава, наслеђивања и друге промјене на власничким рачунима и хартијама од вриједности. У наредној табели дат је упоредни преглед обављених услуга Регистра хартија од вриједности у период 2016–2020. година.

Табела 13. Преглед услуга Регистра хартија од вриједности у периоду 2016–2020. година

Врста услуге	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Регистрација дионичких друштава	20	18	16	16	15
Регистрација капитала и вођење рачуна дионичких друштава	115.706.409	113.239.274	108.834.442	108.218.717	106.579.899
Регистрација хартија од вриједности	12.342.096	12.116.251	10.928.901	10.928.901	10.059.295
Отворени рачуни хартија од вриједности	7.422	7.378	7.378	7.370	7.365
Регистрација и вођење рачуна власника хартија од вриједности	4.557	4.390	4.274	3.870	3871
Промет и пренос хартија од вриј.	1.485.525	3.458.634	2.802.920	84.393	1.010.843
Издавање листе дионичара и других потврда о власништву	323	374	494	468	721
Провјера података о власницима хартија од вриједности	393	675	554	716	986

Извор података: Регистар хартија од вриједности

Преглед реализованих услуга регистра хартија од вриједности правним и физичким лицима у периоду 2016.–2020. година показује смањење, тако да је обим услуга регистрације капитала и вођење рачуна дионичких друштава у регистру хартија од вриједности у 2020. години мањи у односу на 2016. годину за 7,89%, а у односу на 2019. годину за 1,50%. Обим регистрованих хартија од вриједности је мањи у 2020. години у односу на 2019. годину за 7,96%. Услуге регистрације власника хартија од вриједности и вођење рачуна у регистру хартија од вриједности у 2020. години у односу на 2019. годину задржале су се на истом нивоу. Регистровани промет и пренос биљеже раст у првој половини посматраног периода а у другој смањење. Остале услуге, издавање потврда о власништву и провјера података о власништву биљеже повећање у 2020. години у односу на 2019. годину.

7.2. Регистровани капитал и дионичари на берзама у БиХ

Укупна вриједност дионичког капитала са 31.12.2020. године износи 106.579.899,35 КМ и распоређен је на 10.059.295 дионица. Капитал петнаест (15) дионичких друштава увршћен је на уређена берзанска тржишта у БиХ. На Бањалучкој берзи увршћен је капитал у вриједности од 82.494.799,35 КМ или 77,40%, а на Сарајевској берзи 24.085.100,00 КМ или 22,60%. Укупан број регистрованих дионичара у 2020. години, односно власника хартија од вриједности у петнаест (15) дионичких друштва Брчко дистрикта БиХ је 3.871. Дионице од 3.640 дионичара или 94,00% увршћене су на Бањалучку берзу, док су дионице од 231 дионичара или 6,00% увршћене на Сарајевску берзу.

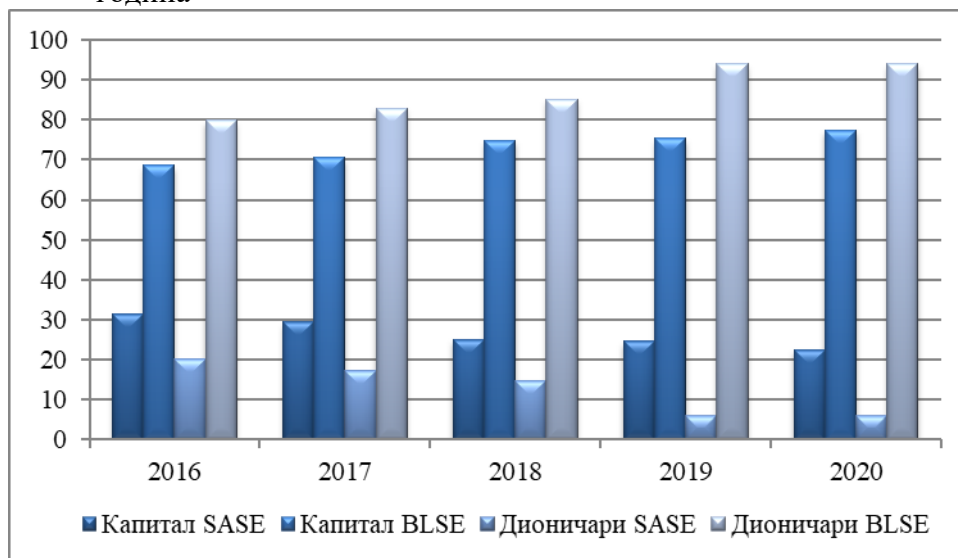
Табела 14. Преглед регистрованог капитала и дионичара на берзама у БиХ у периоду 2016.–2020. година

Година	Капитал				Дيونичари				Укупно дионичари
	САСЕ	%	БЛСЕ	%	САСЕ	%	БЛСЕ	%	
2016.	36.288.038,60	31,36	79.418.370,55	68,64	916	20,10	3.641	79,90	4.557
2017.	33.320.903,80	29,43	79.918.370,55	70,57	753	17,15	3.637	82,85	4.390
2018.	27.339.642,20	25,12	81.494.799,30	74,88	637	14,90	3.637	85,10	4.274
2019.	26.723.918,00	24,69	81.494.799,30	75,31	232	6,00	3.637	94,00	3.869
2020.	24.085.100,00	22,60	82.494.799,35	77,40	231	6,00	3.640	94,00	3.871

Извор података: Регистар хартија од вриједности

Вриједност дионичког капитала увршћеног на САСЕ у посматраном периоду прати смањење са 36.288.038,60 КМ на 24.085.100,00 КМ или за 8,76% у структури укупног капитала увршћеног на секундарно трговање. Дионички капитал увршћен на БЛСЕ биљежи повећање са 79.418.370,55 КМ на 82.494.799,35 КМ или за 8,76% у структури укупног капитала увршћеног на секундарно трговање, што показује исти омјер кретања капитала на берзама с карактеристикама обрнуто пропорционалног кретања. Кретање броја власника дионица, односно дионичара показује исти правац. Број дионичара на САСЕ и број дионичара на БЛСЕ, остао је на готово истом нивоу у посљедње двије године посматраног периода.

Графикон 12. Приказ дионичког капитала на берзама у БиХ у периоду 2016–2020. година

7.3. Регистрација капитала, хартија од вриједности и дионичара

Основни капитал дионичких друштава у 2017. години у односу на 2016. годину показује стопу промјене од -2,13%, у 2018. години у односу на 2017. годину -3,89%, а у посљедњој години посматраног периода у односу на претходну, стопа промјена на капиталу била је 1,52%. Стопе промјене броја дионица у односу на стопе промјена на капиталу показују висок степен корелације током посматраног периода, изузев стопе промјене броја дионица у 2018. години у односу на 2017. годину када је остварена стопа износила -9,8%, а стопа промјена на капиталу -3,89%, што је посљедица смањења капитала код дионичких друштава, која имају мању номиналну вриједност по дионици у односу на остала дионичка друштва.

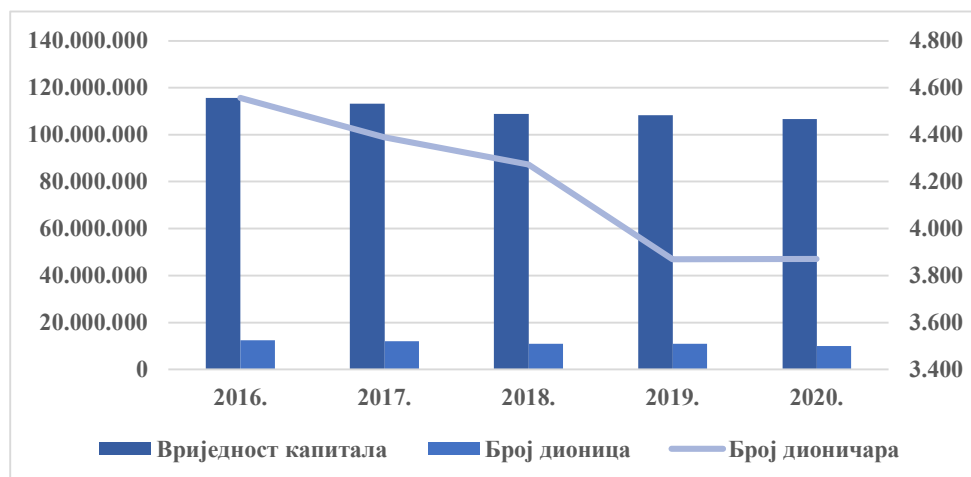
Табела 15. Показатељи динамике капитала, дионица и дионичара у периоду 2016.–2020. години

Год.	Вриједност капитала	Број дионица	Број дионичара	Индекс вриједности капитала		Индекс број дионица		Индекс број дионичара	
				Ит	Вт	Ит	Вт	Ит	Вт
2016.	115.706.409	12.42.096	4.557	-	-	-	-	-	-
2017.	113.239.274	12.116.251	4.390	97,87	97,87	98,17	98,17	96,34	96,34
2018.	108.834.441	10.928.901	4.274	94,06	96,11	88,55	90,20	93,79	97,36
2019.	108.218.717	10.928.901	3.869	93,53	99,43	88,55	100,0	84,90	90,52
2020.	106.579.899	10.059.295	3.871	92,11	98,49	81,50	92,04	84,95	100,05

Извор података: Регистар хартија од вриједности

Кроз посматрани период број дионичара, односно власника хартија од вриједности показује благо смањење, што је посљедица преузимања дионичких друштава и промјене облика организовања из дионичког друштва у друштво са инокосним капиталом.

Графикон 13. Показатељи динамике капитала, броја дионица и броја дионичара у периоду 2016.–2020. година

Стопе промјена на капиталу, броју дионица и броју дионичара показују тренд повећане концентрације власништва у рукама већинских дионичара, што је последица спровођења поступка преузимања дионичких друштава и потпуне консолидације власништва. Процес потпуне консолидације власништва над капиталом дионичких друштава резултат је достизања прага власништва од 95,00%, када понудилац у складу са Законом о преузимању дионичких друштава у поступку преузимања дионичког друштва користи клаузулу принудног откупа дионица мањинских дионичара, што додатно утиче на број дионица и дионичара.

7.4. Промет и пренос хартија од вриједности

Остварени обим промета и преноса хартија од вриједности одређен је обимом и структуром понуде и тражње и квалитетом издатих хартија од вриједности кроз процес власничке трансформације. Структуру понуде чине већински и мањински пакет. Једину понуду реално представља мањински пакет хартија од вриједности у власништву великог броја, 3.845 мањинских власника, које су бесплатно добијене расподјелом становништву у процесу приватизације друштвеног капитала. Истовремено потенцијалну тражњу представља двадесет шест (26) већинских власника, чији циљ је потпуна консолидација власништва.

Табела 16. Промет и пренос хартија од вриједности у периоду 2016.–2020. година

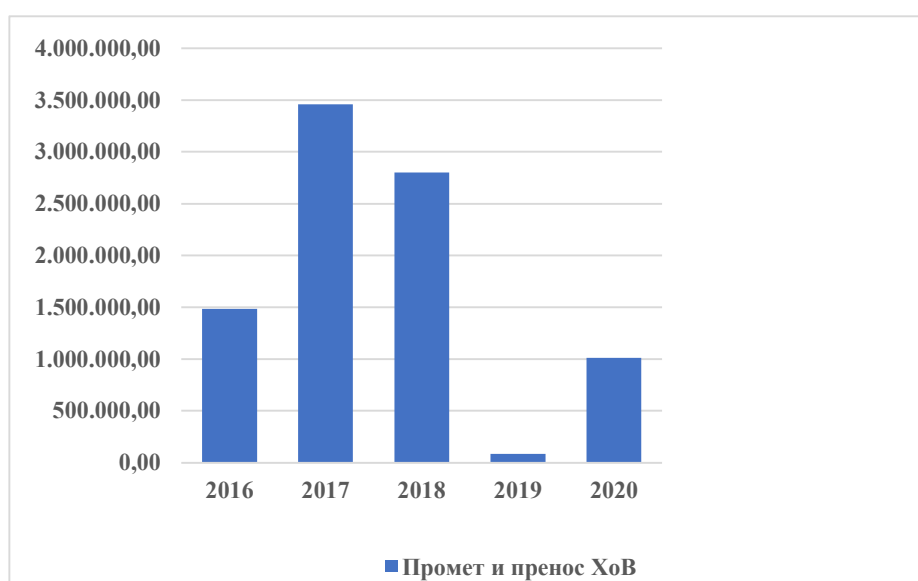
Ред. број	Опис	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
1.	Издавање власничких хартија од вриједности	585.880,00	3.393.370,00	2.500.000,00	-	1.000.000,00
2.	Власничке хартије од вриједности	69.763,00	55.414,00	19.630,00	1.858,47	8.623,77
3.	Преузимање дионичких друштава	813.470,00	-	270.390,00	82.535,00	-
4.	Насљеђивање и пренос по одлуци суда	16.412,00	9.850,00	12.900,00	-	2.220,00
	УКУПНО	1.485.525,00	3.458.634,00	2.802.920,00	84.393,47	1.010.843,77

Извор података: Регистар хартија од вриједности

Промет хартија од вриједности реализује се само у склопу мањинског пакета, док је у оквиру већинског пакета капитал практично имобилисан и нема никаквих кретања и алоцирања у друге развојне пројекте. Наведено, поред недостатка иницијалних јавних понуда утиче на низак степен дисперзије власништва већинског пакета, што представља велико ограничење уласка нових власника у власничку структуру, јер практично не постоје могућности да се власничким уласком у мањински пакет утиче на креирање пословања и одлучивања.

Нова издавања хартија од вриједности за потребе развоја, која би динамизирала прометне активности директно су детерминисана непокретношћу већинског пакета, тако да доминантна карактеристика промета није тржишно вредновање привредних субјеката, него корпоративна контрола кроз потпуно преузимање власништва, што доводи до редукције укупних тржишних активности.

Графикон 14. Промет и пренос хартија од вриједности у периоду 2016.–2020.

8. ФИНАНСИЈСКО ИЗВЈЕШТАВАЊЕ ИЗДАВАЛАЦА ХАРТИЈА ОД ВРИЈЕДНОСТИ

8.1. Финансијски извјештаји издавалаца хартија од вриједности

Према члану 71. Закона о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ издаваоци хартија од вриједности имају обавезу информисања јавности о свом финансијском пословању и комерцијалном положају. Чланом 4. Правилника о садржају, начину и стандардима објављивања финансијских извјештаја и других информација о пословању дионичких друштава („Сл. гласник Брчко дистрикта БиХ“ број 19/05), детаљно су регулисани врста, обавезни облик и садржај извјештаја, рокови и начини достављања финансијских извјештаја и других информација Комисији за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ, као и начин објављивања, дионичарима и јавности, извјештаја о пословању дионичког друштва. Дионичко друштво које тргује на уређеном тржишту, према члану 4. наведеног правилника, дужно је да сачињава и објављује податке о хартијама од вриједности и свом финансијском пословању и о њима извјештава дионичаре, јавност и Комисију кроз:

1. Годишњи извјештај о пословању;
2. Полугодишњи извјештај о пословању;
3. Извјештај о догађајима који битно утичу на финансијско пословање.

У наредној табели је приказано финансијско извјештавање дионичких друштава за период 2016–2020. година:

Табела 17. Упоредни преглед финансијског извјештавања издавалаца хартија од вриједности у периоду 2016–2020. година

Година	Годишњи извјештаји	Полугодишњи извјештаји	Значајни догађаји
2016.	14	6	7
2017.	13	5	9
2018.	14	7	7
2019.	13	14	4
2020.	-	13	-
Укупно	54	45	27

Извор: Финансијски извјештаји о пословању дионичких друштава

Годишњи финансијски извјештаји за 2020. годину биће приказани у наредном извјештајном периоду.

Графикон 15. Приказ финансијског извјештавања дионичких друштава у периоду 2016.–2020. година

Дيونичка друштва која су субјекат надзора и контроле Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ, највећим дијелом редовно достављају Законом прописане извјештаје, изузев дионичких друштава „Нови Бимекс-у стечају“ д.д., над којим се спроводи стечајни поступак и није у обавези да обавјештава јавност о резултатима пословања и „Графам“ д.д. у којем се не одвијају пословне активности.

8.2. Селектовани показатељи пословања дионичких друштава

У табели број 18 дати су упоредни показатељи ликвидности, задужености и активности за 2019. и 2018. годину по групама дионичких друштава разврстаних према

секторима привређивања. Приказани показатељи илуструју промјене на способности дионичких друштава у измирењу доспјелих обавеза у уговореним роковима, оптерећености дионичког капитала укупним обавезама и ефикасности коришћења расположивих финансијских и материјалних ресурса.

Табела 18. Просјечни показатељи ликвидности, задужености и активности дионичких друштава по секторима привређивања

ДД према секторима привређивања	2018.			2019.			Стопе промјене		
	Л*	З	А	Л	З	А	С _{пл}	С _{пз}	С _{па}
Прехрамбени сектор	1,46	0,96	1,12	1,03	0,50	1,09	-29	-48	-3
Грађевинарство	1,95	0,56	0,90	2,05	0,30	0,97	5	-46	8
Осигурање	11,32	0,05	0,62	7,34	0,02	0,61	-35	-60	-5
Трговина	4,05	0,12	0,18	3,5	0,13	0,08	-14	8	-56
Остале дјелатности	1,50	1,04	0,07	1,39	0,54	0,03	-7	-48	-57

Извор података: Анализа показатеља пословања дионичких друштава. – Комисија за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ

* Л – ликвидност, З – задуженост, А – Активност, С_{пл} – Стопа промјене ликвидности, С_{пз} – Стопа промјене задужености и С_{па} – Стопа промјене активности

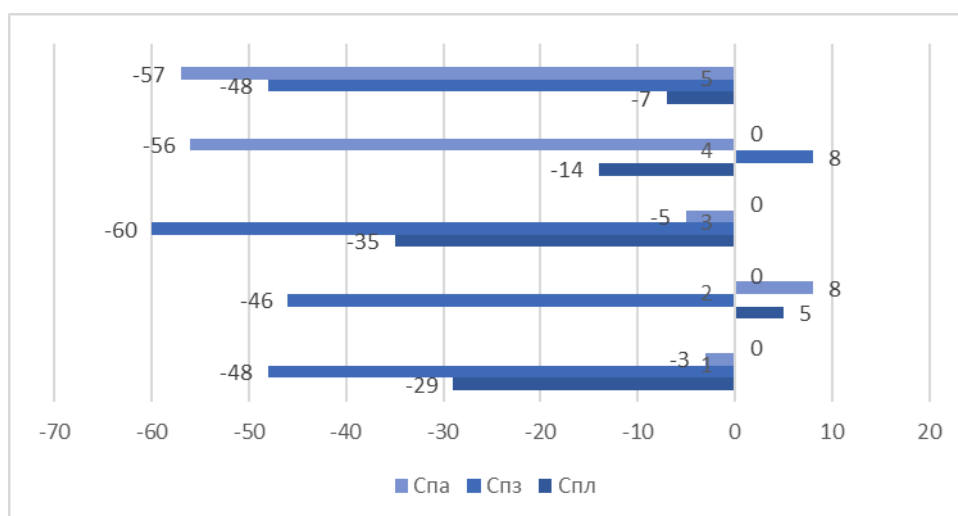
Просјечни финансијски показатељи текуће ликвидности у свим секторима привређивања налазе се изнад доње границе или на самој граници општеприхваћених правила финансирања од 1,5 и у 2018. години су се кретали од 1,46 у прехранбеном сектору до 11,32 у сектору осигурања, што указује на задовољавајућу краткорочну финансијску структуру и њен позитиван утицај на пословање дионичких друштава у овим секторима привређивања. Стопе промјене ликвидности у 2019. години у односу на 2018. годину у свим секторима привређивања изузев грађевинарства показују опадање ликвидности, највише у сектору осигурања – тридесет пет (35), прехранбеном сектору – двадесет девет (29), сектору трговине – четрнаест (14) и осталим дјелатностима – седам (7). Поред евидентног опадања, коефицијенти ликвидности и даље у великој мјери задовољавају присутне оријентационе стандарде финансирања. Природа дјелатности, степен профитабилности, обим, структура и динамика текуће активе и текуће пасиве утицали су на остварени завидан степен ликвидности у сектору осигурања и задовољавајућу ликвидност у осталим секторима привређивања.

Задуженост дионичких друштава, односно оптерећеност власничког капитала укупним обавезама у 2018. години кретала се између 0,05 у сектору осигурања до 0,96 у прехранбеном сектору, што такође у односу на општеприхваћена правила финансирања од 1,00 указује на ниво задужености који не може у значајнијој мјери угрозити пословање дионичких друштава, нарочито дионичка друштва из сектора осигурања. Стопе промјене задужености у 2019. години у односу на 2018. годину у свим секторима привређивања, осим трговине, показују опадање задужености, највише у сектору осигурања – шездесет (60), прехранбеном сектору – четрдесет осам (48), сектору грађевинарства – четрдесет шест (46) и осталим дјелатностима – четрдесет осам (48). Присутни пад задужености у већини сектора посматран у односу на

уобичајене норме што мањих параметара финансирања, у значајној мјери је производ пада обима пословних активност проузрокованих пандемијом Ковид-19.

Показатељи активности дионичких друштава, односно ефикасности коришћења ресурса, исказани као релација оствареног укупног прихода са укупном имовином у 2018. години кретали су се од 0,07 у осталим дјелатностима до 1,12 у прехранбеном сектору, што илуструје остварене приходе од продаје по јединици улагања у укупну имовину. Стопе промјене активности у 2019. години у односу на 2018. годину у свим секторима привређивања изузев грађевинарства показују опадање активности, највише у сектору трговине – педесет шест (56), осигурању – пет (5), прехранбеном сектору – три (3), и осталим дјелатностима – педесет седам (57), тако да већина дионичких друштава и поред присутних ограничења у пословању одржава одређени ниво ефикасности управљања пословном имовином.

Графикон 16. Стопе промјене показатеља ликвидности, задужености и активности 2018/2019. по секторима привређивања

9. РЕВИДИРАНИ ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈИ ДИОНИЧКИХ ДРУШТАВА

Законом о предузећима Брчко дистрикта БиХ прописана је обавеза припремања и предаје годишњих завршних рачуна и ревизорских извјештаја. Чланом 35. наведеног закона прописано је да дионичка друштва имају обавезу да изврше ревизију свог пословања, а чланом 51. наведеног закона прописани су рокови за израду извјештаја и њихово достављање.

Табела 19. Преглед достављених извјештаја о ревизији финансијских извјештаја дионичких друштава у периоду 2016.–2019. година

Година	Укупан број д. д.	Достављени ревизорски извјештаји
2016.	18	7
2017.	16	9
2018.	16	13
2019.	15	11

Извор података: Извјештаји о ревизији финансијских извјештаја

Број достављених ревизорских извјештаја у 2016. години је седам (7) од укупно осамнаест (18) дионичких друштава или 38,89%. У 2017. години од шеснаест (16) дионичких друштава девет (9) њих или 56,25% доставило је ревизорске извјештаје. Од уписаних шеснаест (16) дионичких друштава у Регистар издавалаца у 2018. години, тринаест (13) дионичких друштава доставило је ревизорске извјештаје, што представља 81,25%, а у 2019. години једанаест (11) од укупно петнаест (15) друштава или 73,34% доставило је ревизорске извјештаје. Ревизорске извјештаје за 2019. годину нису доставила четири дионичка друштва „Нови Бимекс у стечају“ д.д., које нема обавезу достављања ревизорског извјештаја с обзиром на стечајни поступак који се води у овом друштву, Биљана д.д., ПСЦ БАБИЋ д. д. и Графам д.д.

Преглед достављених ревизорских извјештаја за период 2016.–2019. година, представљен је у наредној табели и графичком приказу.

Графикон 17. Преглед достављених извјештаја о ревизији финансијских извјештаја период 2016.–2019. година

10. ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЈЕШТАЈ КОМИСИЈЕ

Финансирање Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ из буџета Брчко дистрикта БиХ регулисано је чланом 64. Закона о хартијама од вриједности Брчко дистрикта БиХ. У табели број 20 приказани су расходи Комисије у 2020. години.

Табела 20. Упоредни преглед расхода Комисије за 2020. годину

Ек. код	Назив	2019.		2020.		Индекс реализације буџета 2020.
		Планирано	Остварено	Планирано	Остварено	
611100	Бруто плате и накнаде	248.167,74	249.112,22	262.843,52	259.426,55	98,70
611200	Накнаде трошкова запослених	68.581,00	–	6.700,00	-	0,00
612100	Доприноси послодавца	10.353,20	10.625,55	12.945,00	12.776,71	98,70
613100	Путни трошкови	7.750,00	3.218,92	7.300,00	4.092,07	56,06
613200	Издаци за ел. енергију	8.800,00	7.891,06	9.400,00	7.909,32	84,14
613300	Издаци за комуналне услуге	11.100,00	8.244,51	10.150,00	7.982,03	78,64
613400	Набавка материјала и ситног инвентара	3.400,00	1.435,59	2.600,00	803,61	30,91
613500	Издаци за услуге превоза и горива	1.500,00	618,72	1.100,00	353,90	32,17
613700	Издаци за текуће одржавање	3.700,00	515,44	3.980,00	2.003,65	50,34
613800	Издаци осигурања и банкарских услуга	800,00	574,35	819,00	528,36	64,51
613900	Уговорене услуге	36.500,00	25.563,28	32.850,00	27.731,06	84,72
821300	Набавка опреме	4.000,00	3.580,20	4.000,00	3.316,95	82,92
	УКУПНО РАСХОДИ	400.651,94	307.799,64	354.687,52	326.927,15	92,17

Извор података: Интерне евиденције Комисије и евиденције Трезора Брчко дистрикта БиХ

Реализација утрошка средстава буџета Комисије за 2020. годину износи 326.927,15 КМ или 92,17%. Извјештајем о ревизији финансијског пословања Комисије у 2019. години исказано је позитивно мишљење са истицањем предмета.

Извјештај о раду Комисије за 2020. годину разматран је и усвојен на 36. редовној сједници Комисије за хартије од вриједности Брчко дистрикта БиХ, одржаној 23. фебруара 2021. године.

Број: 05-15.01-73/21

Датум: 23.2 2021. год.

Предсједник

Комисије за хартије од вриједности
Брчко дистрикта БиХ

Мирсад Бешлагич, МА